

Ka'viyu ta taayu
tu'un ka'anyu.

Ñuu savi
ñu'un i'ni 2

Leo y escribo
en mi lengua.

Mixteco
Costa 2

Yu'u naniyu: _____

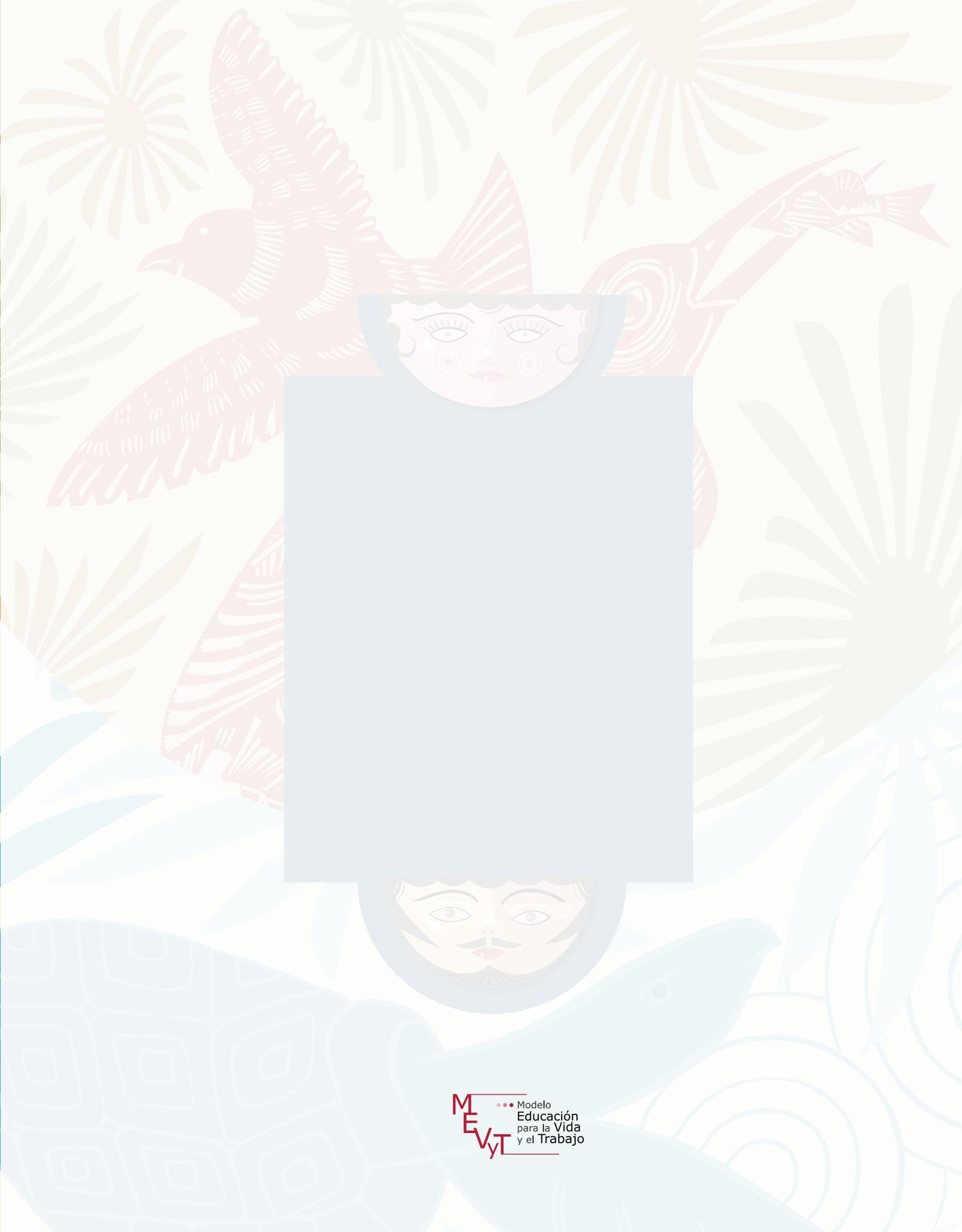
_____

Tu'un ñuu ka'anyu nani: _____

_____

Ñuuyu nani: _____

_____

Tutu ndaa ndi'i tu'un

Chakua jana'a tiñu

Tutu nu ndaachi 4

Xiña'ñu

Tutu nu ndaachi 6

Itu'uni 1

Chajana'a 1

Tutu nu ndaachi 12

Chajana'a 2

Tutu nu ndaachi 36

Chajana'a 3

Tutu nu ndaachi 62

Chakua'an kutu'vakun

Tutu nu ndaachi 89

Itu'uni 2

Chajana'a 1

Tutu nu ndaachi 98

Chajana'a 2

Tutu nu ndaachi 123

Chajana'a 3

Tutu nu ndaachi 152

Chakua'an kutu'vakun

Tutu nu ndaachi 178

Nda'a tutu nu taakun

Tutu nu ndaachi 183

Chakua jana'a tiñu

We'e chande'e nu jakua'a ñivi cha'nu ñuu Ñuko'yo (INEA) ta ve'e chande'e nu jakua'a ñivi cha'nu ñuu Ñunduva (IEEA), sii jaan kuni tijaxini va'akun chakua jani'i kaun jakua'akun, ta'ni ku'va ka'an tiñu tinakua kuatiñukun ta nde'ekun nu Tutu sa'an ñuu savi chavachi chi ndi'i tutu kuenda *Ka'viyu ta taayu tu'un ka'anyu. Ñuu savi ñu'un i'ni 2.*

Nu tutuya kua nani'ikun siin siin ka tu'un ndaa nu tutu ta ndinuu tu'un cha ta'anchi janduva'un, kandii maa tu'unya kua tindeechi nakua ka'vi va'a kaun ta kua taa va'a kaun tu'un ñuu chaka'ankun.

Tutu sa'an ñuu savi uvi ninata'vi savachi ta savachi kuu itu'ni, iin iin nu ninata'vi savachi vachi uni tu'un chakua jakua'akun ta kua jatiñukun chi tu'un ñuu savi ka'ankun; chakuu chaji'na kuu vachi ku'va chakua kutuni inikun chajakua'akun ta nu kuu chauvi vachi ku'va ta'anchi taakun i'ya kua kuu taakun tu'un chajaxiniun.

Iin iin nu tu'un, vachi tu'un chakua ta'an inikun ta kua nakua'akun kandii tu'un chanikutu'vakun ndi'i maa kivi vachi kua'nukun.

Ndi'i tu'un ka'anchi i'ya ta nu kua ta'anchi janduva'akun nu tutukun, kua ka'an tiñu tinakua nde'ekun tu'un cha vachi nu Tutu chaka'vio, che'e kua tindeechi chiun nakua kuu ka kua taa ta ka'vi va'a kaun.

Tacha kua tu'vaun nu kua jakua'akun, cha nini jaan kua java'akun ndi'i chakua ka'an rakua jana'a chiun, chikan jaandi tumani ini chiun tikua kundikukun ku'va ka'an tutuya. Ñakua naa inikun kua jakua'akun ndi'i tu'un ndaa nu tutuya, titakan kua kuu kua taakun ta kua java'akun ndi'i tu'un chakua'an kutu'vaun.

¡Kunindi tinakua kutu'va va'a va'aun ndi'i chavachi nu tutuya!

Xiña'ñu

Ndi'i xiña'ñu kua nde'ekun nika'nu nu tutuya, kuni ka'anchi tiiyo tiñu kua java'akun ta ñatu'un vachi nu tutuya.

Tacha natu'un ñivi. Xiña'ñuya kuni kati tita'anchi nde'e va'akun taniñu chi'in tu'un ndaa nu tutuya ta kua natu'unkun chi rajakua'a chiun, i'ya kunichi kua ka'viun ta kua taakun ñacha kuni katichi.

Chani kua ka'vikun. Xiña'ñuya kuni katichi tiji'na ka kua nakani iniun ju'va a kua ka'un ñacha chitoun kuenda tu'un vachi nu tutuya, chakan kua nde'e va'a jaankun taniñu, tuni, ku'va na'nu tu'un ndaa nuuchi, a taku kaachi, a tu'vakun nde'e tu'unya nu inga tutu.

Ka'vi. Xiña'ñuya ka'an tikua taso'o va'akun a kua ka'vikun. Nini jaan kua ka'vikun tutuya ñojo cha'a kuni maachi titakan kua kichi ku'un inikun ndi'i tu'un nijakua'akun.

Kutuni ini chajakua'akun. Xiña'ñuya kuni katichi tikua kichi ku'un inikun tu'un nini jaan cha ndaa nu tutu ka'vikun.

Ku'va kaa tu'unya. Xiña'ñuya ka'an chi maun tinakua nakotokun ku'va kaa tu'un chande'ekun (tu'un nata'vi sava, ndinuu tu'un ka'anyo, ku'va nu kicha'a ta ndi'i chandaa nu tutuya) cha'a sivi,

tuni, ku'va na'nu tu'un ndaa, ku'va ndaa tu'un nu tutu ta ndi'i maa cha iyo chi'in ta iin ta iin chakua jakua'akun.

Tu'un kua ka'vi chaakun

Tu'un nani chakua ka'vi chaakun

- Cha'achi tiñu kuenda chakua ka'viun tu'un chañanani jaan titakan kua kutu'vaun kua ka'viun ku'va ta'anchi, ndusun chata'anchi, a chaa ta'anchi ka'viun a kueeni.
- Cha'achi tu'un chakua java'akun nakua kuu ka kua ka'vi va'akun iin tu'un vati iin tu'un kuu kutuni iniun chi'inchi siin siin ku'va tu ñakaa ka'viun chi'inchi.

Tu'un chakua ka'vi chaakun

- Kua chikan tiñu nakuee kueeni ka'viñi.
- Nanatu'un ta'anñi tu'un kuni ka'an ranitaa chi'inchi.
- Nakua nakua'ñi chaka'vi chaañi nu ñivi ta'anñi.
- Cha'achi tu'un chakua janduva'akun ku'va chakua'an ka'vikun, tanakua java'a ñivi kuenda: ku'va ka'ankun, ndusunkun, ku'va ka'vikun ta nakua ka'an ñivi ku'va kuu nduva'a ka ka'viun.

Tacha natu'un ñivi. Xiña'ñuya kuni kati tita'anchi nde'e va'akun taniñu chi'in tu'un ndaa nu tutuya ta kua natu'unkun chi rajakua'a chiun, nu kunichi chakua taakun ñacha kuni katichi.

Ku'va kaa tu'unya. Xiña'ñuya ka'an chi maun tinakua nakotokun ku'va kaa tu'un chande'ekun (tu'un nata'vi sava, ndinuu tu'un ka'anyo, ku'va nu kicha'a ta ndi'i chandaa nu tutuya) cha'a sivi, tuni, ku'va na'nu tu'un ndaa, ku'va ndaa tu'un nu tutu ta ndi'i maa cha iyo chi'in ta iin ta iin chakua jakua'akun.

Ku'va ta'anchi taakun. Xiña'ñuya cha'a kuenda chi yoo kua taakun, ñacha kua ka'ankun, ñakaa kua taakun, ta ñaku'va ta'anchi kunda tu'un jaxinikun nu tutu ta kua kutuni ini ñivi chakatichi.

Taa. Kua nani'ikun xiña'ñuya nu kua ta'anchi kua taaun a kua nataaun tu'un chanijaxini ji'na kuiikun.

Nde'e va'a ta taa va'a ndiko. Xiña'ñuya janaku'un ini chi'inkun titacha kua ndi'i kua taakun ta'anchi kua nde'e va'a ndikoun chanitaakun a juu chajaxiniun nitaakun, ta'ani ku'va kua nde'ekun a va'a nani tu'un chanitaakun, tu kuni kachi.

Jainduku tu'un nitaakun

I'ya kua ta'anchi kua nde'ekun ku'va chasiin siin kaa ta ku'va chasiin siin ndaa iin iin tu'un nu tutu chanika'viun ta chanitaakun nu chajana'a tiñu chiun.

Jaxini tu'un ka'ankun

Nde'e ku'va kaa tu'un ka'ankun

Kua ka'vi tiñu tu'un vachi nu tutu takua taso'okun titakan kua kotokun ku'va iyo tu'un ka'anyo.

Kutuni ini ta nakua'a tu'un vachi nuuchi

Vachi tu'un chakua janduva'akun nu tutuya vati kua nakua'akun tu'un chanikutu'vakun.

Nde'e a kutuni inikun tu'un chajana'a tiñu chiun chi'in ku'va kaa tu'un ka'ankun

I'ya kua nde'ekun tu'un chakua nakua'akun ta kua nde'ekun atu kutuni inikun tu'un chajakua'akun ku'va iyo tu'un ñuu savi yu'u ndutañu'u 2.

Itu'uni

1

Ñivi yoko ta ñivi cha'nu:

- Chiniñu'uñi ndinuu ku'va cha kua tindee ta kua koto kueeñi ñacha kuni ka'an iin tu'un cha kua jakua'añi.
- Nani'iñi chakuni kati iin iin tu'un ka'viñi ta ndaachi nini jaan ka.
- Kicha'añi chaka'vi chaañi.
- Nakotoñi ku'va kaa iin tu'un chande'eñi ta ña kuenda va'a iin iinchi.
- Chiniñu'uñi iin iin ku'va chakua taañi: ji'na kuii kua jaxiniñi ku'va kua taañi, chauvi cha taañi, ta nu ndi'i kua janduva'a va'añi chanitaañi.
- Nani'iñi ku'va iyo iin iin tu'un chaka'anñi nu kua taañi.

Chajana'a 1

Kunichi

- Nde'e va'a ku'va kaa tutuya ta ndi'i taniñu ndaa nuuchi titakan kua nakotoun ñacha kuni kati **tu'un chaa** kua ka'viun.
- Kutuni ini ku'va vachi iin ta iin **tu'un chaa**, ndaachi kicha'a ta jandi'i, titakan kua nakotoun ku'va kaachi.
- Nde'e va'a ta jakuenda iin iin tu'un vachi nu ndaa **tu'un chaa** titakan kua kotoun ñacha chiniñu'u kaun kotoun.
- Ka'vi chaa.
- Nanduku jini ñatu'un kua kunda nu **tutu jandoo tiñu**.
- Taa itu'un **tutu jandoo tiñu** ku'va chacha'a tiñu iin iin tu'un ta chi'in tu'un chajaxiniun.
- Nde'e ta janduva'a va'a **tutu jandoo tiñu** chanitaakun.
- Nde'e ku'va chakunda iin **tu'un chaa** ta iin **tutu jandoo tiñu**.
- Nakoto ñacha cha'a kuenda iin **tu'un chaa** ta iin **tutu jandoo tiñu**.
- Jainduku **tu'un chaa** chi'in matu'un **tutu jandoo tiñu**.
- Nakoto ku'va ndaa ta nuu ndusun tu'un chaka'vikun ta ñakaa taayo chi'inchi.

Nde'e taniñu vachi nu tutuya ta natu'un chi ra jana'a chi'inkun tu'un chanduku tu'unchi.

- ¿Ña tu'un kuu chaka'vi rativaa ta'anra?
- ¿Nda tu'vakun nde'e tu'unya?
- ¿Ña kuenda nde'aeyo tutu nu vachi chanikuu?
- ¿Ña inga tu'un nani'iyu nu matu'un tutu nu vachi chanikuu?

Nde'e taniñu ta sivi nani chi tu'un na'nu ta tuun vachi nu tutuya ta nduka'an ñacha nduku tu'unchi.

Jandiau Xumini kua kuu kumitiñi kuiya vachi

Ñuu Chikua'a, Ñunduva, 6 ndaa yoo ucha kuiya 2014

Nikundee jakanaa raxito Jandiau Xumini nisikira chi'in tuni kua'a ta kua kuura kumitiñu Ñuu Chikua'a kuiya vachi.

Ana Santiago Santiago

Ñuu Chikua'a.- I'ya vachi chanikuu iku kivi ucha nda yoo ucha, ku'va chanicha'an ñivi cha vaka kruu nu tutu chasiki kuenda kumitiñu. Uvi ta'an ranisiki joko raxito Jandiau Xumini nijakanaara ta kua kuura kumitiñu Ñuu Chikua'a. Uni kuiya kua jatiñura chi ñuuyo. Tuvi jaan ñivi nicha'an chande'e ndaara kua jakanaa.

Raxito Jandiau Xumini nisikira chi tuni kua'a ta raxito Paulu Miña nisikira chi tuni kuaan. Ndani yoo u'un nikicha'a rata'anra natu'unra chi ñivi vari ta vari chandukura kuura ta'anra kumitiñu. Ta nicha'ara ta'anra kuenda ku'va kuni jatiñura chi ndi'i maa ñivi ñuu. Ninduku tu'un ta'anra ñacha kumani koso va'a ñuu titakan kua java'ara ta'anra ta kua koso va'a ñuuyo.

Takan ta niketa kivi ucha yoo ucha, kivi cha kua ku'un ñivi kua vakañi kruu nu

tutu a kuenda raxito Jandiau Xumini a kuenda raxito Paulu Miña. Nikumani kuu ka una chana'a ta chatuvi jaan ñivi iñi yukun iti ve'e ya'vi ta iti ve'e tiñu. Ta nda chaniketa ka iñu chakuaini ndi'i ñivi niya'a chakuiñi yukun.

Orakan tuvi jaan niketa tikuni koto ñivi yoo nijakanaa. Kicha'a tiñu ka'vi ñojo ñivi nicha'an kuenda raxito Jandiau Xumini ta ñojo chi'in raxito Paulu Miña. Ta raxito Jandiau Xumini niya'ara nuu ingara. Oko ñivi ka nicha'an kuendar. Ndi'i nichito ñivi yoo nijakanaa ndi'iñi kacha'an nda ve'era nijakanaa ta chakoo jaan viko.

¿Ña tu'un kuni ka'an sivi tu'un chanika'viun?

¿Ñacha kuni ka'an tu'un vachi nu tutuya?

Vitin kua ka'viun tu'un vachi iti siki.

Nde'e ku'va nata'vi sava tu'un iti siki ta ñacha ka'an iin iin nu nata'vi savachi. Ta ndi'ikan ta jata'an iin iin tu'un ndeku iin chiyo ta inga chiyo.

¿Nda kuu nu ka'anchi sivi uvira nisiki ta ndaa tuni nisikira?

Tu'un nata'vi sava 4

¿Nda kuu nu ka'anchi ku'va chanindi'i nu chito ñivi yoo nijakanaa?

Kivi

Tu'un nata'vi sava 2

Ka'anchi ndaa iti nikuuchi, kivi ta kuiya.

Raninanduku
chanikuu

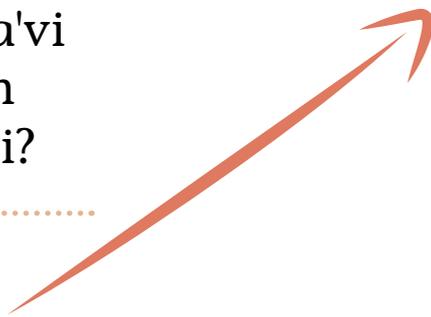
¿Nda tu'un nata'vi sava ndaa tu'un kicha'a ka'anchi?

Sivichi

Ñivi taa tu'un chaa.

I'ya ndaa tiñu ka'an tu'un.

Tu'un nata'vi sava 1

Ku'va chanika'vikun iti siki, taa iin kruu nu ndaa tu ndicha a ñandicha tu'un ka'anchi.

Chanikuu	Ndicha	Ñandicha
Rakua kuu kumitiñu chaa kuu raxito Paulu Miña.		
Uvi ta'anra ninduku tiñu.		
Juu yoo ucha ninatu'unra ta'anra chi ñivi ku'va chakua koso va'a ñuu.		
Nichakoo jaan viko chajakanaa raxito Jandiau Xumini.		

Naku'un ini:

Tu'un chaa jakotochi chi'inkun itu'un chanikuu maa ta kunichi chakoto kandii ñivi. Tacha kua taayo tu'un chaa nini jaan kua ki'in kuendakun tu'un vachi i'ya:

- ¿Ñacha nikuu?
- ¿Yoo?
- ¿Ama?
- ¿Nda iti?

- ¿Ñakaa nikuu?
- ¿Ña kuenda?

Matu'un tu'un chaa ta'anchi ka'anchi tu'un chandicha ñata'anchi jandaviña'achi.

U'un ta'an tu'un ta'anchi kuisochi:

Sivichi: Kuuchi ju'va tu'un chavachi kuenda ndi'i tu'un chaa ta ji'na kuu kachi ndaa iti siki chi'in tu'un na'nu tajan vachi iin xiña'ñu a ndi'i ka tu'un.

Jinichi: Cha'achi kuenda tu'un nini vachi nu tutuya.

Taniñu: Ndaachi chi'in tu'un chaa.

Sivi ranitaa: Ji'nakachi vachi tajan vachi ndi'i ka tu'un ta kuatini *letra* sivikan.

Tu'un ka'anchi: Kuu tu'un nu vachi ñacha nikuu ta cha'achi kuenda ñakaa nikuu.

Tu'un chaa vachichi nu tutu ka'an chanikuu, ta tutuya kua'a tu'un chaa ndisochi, siin siin tu'un ka'anchi.

Jata'an chi itu'un yo'o lu'u nu ta'anchi. Nde'e ku'va jana'achi.

Tu'un ka'anchi

Jandiau Xumini kua kuu kumitiñi kuiya vachi

Ñuu Chikua'a, Ñunduva, 6 ndaa yoo ucha kuiya 2014

Nikundee jakanaa raxito Jandiau Xumini nisikira chi'in tuni kua'a ta kua kuura kumitiñu Ñuu Chikua'a kuiya vachi.

Ana Santiago Santiago

Ñuu Chikua'a.- I'ya vachi chanikuu iku kivi ucha nda yoo ucha, ku'va chanicha'an ñivi cha vaka kruu nu tutu chasiki kuenda kumitiñu. Uvi ta'an ranisiki joko raxito Jandiau Xumini nijakanaara ta kua kuura kumitiñu Ñuu Chikua'a. Uni kuiya kua jatiñura chi ñuuyo. Tuvi jaan ñivi nicha'an chande'e ndaara kua jakanaa.

Raxito Jandiau Xumini nisikira chi tuni kua'a ta raxito Paulu Miña nisikira chi tuni kuaan. Ndani yoo u'un nikicha'a rata'anra natu'unra chi ñivi vari ta vari chandukura kuura ta'anra kumitiñu. Ta nicha'ara ta'anra kuenda ku'va kuni jatiñura chi ndi'i maa ñivi ñuu. Ninduku tu'un ta'anra ñacha kumani koso va'a ñuu titakan kua java'ara ta'anra ta kua koso va'a ñuuyo.

Takan ta niketa kivi ucha yoo ucha, kivi cha kua ku'un ñivi kua vakañi kruu nu

tutu a kuenda raxito Jandiau Xumini a kuenda raxito Paulu Miña. Nikumani kuu ka una chana'a ta chatuvi jaan ñivi iñi yukun iti ve'e ya'vi ta iti ve'e tiñu. Ta nda chaniketa ka iñu chakuaini ndi'i ñivi niya'a chakuñi yukun.

Orakan tuvi jaan niketa tikuni koto ñivi yoo nijakanaa. Kicha'a tiñu ka'vi ñojo ñivi nicha'an kuenda raxito Jandiau Xumini ta ñojo chi'in raxito Paulu Miña. Ta raxito Jandiau Xumini niya'ara nuu ingara. Oko ñivi ka nicha'an kuendara. Ndi'i nichito ñivi yoo nijakanaa ndi'iñi kacha'an nda ve'era nijakanaa ta chakoo jaan viko.

Sivi ranitaa

Sivichi

Taniñu

Jinichi

Tu'un kua ka'vi chaakun

Ka'vi chaa tu'unya, ta ja'a kuenda ku'va ka'ankun iin iin tu'un.

Kunindi naka'vikun taxi taxini matu'uni maakun tajan kua natu'unkun chanikutuni inikun.

Semplu risaa ka'nu te'e yu'u

Iyo iin risaa chanani saa ka'nu te'e yu'u.
Risaaya ñaka'nu maa te'e yu'uri, lu'uni te'e
yu'uri ku'va kaa inga ka saa. Soko keta iin kivi
nika'anri chi inga risaa chaka'nu te'e yu'u:

—Ku'va nuu yo'o te'e yu'ukun chi maai tikua
tanda'i.

Ta risaakan tinicha'a
nuuri te'e yu'uri ta risaaya
ñanicha'a kari te'e yu'uri.

Chakan nda vitin ka'nu jaan te'e
yu'uri.

Raninatu'un: Agustín Díaz

Ranaki'in tu'un: J.

Manuel Hidalgo Pérez

Randakaña'a ñuu Chiapa

Natu'un ta'an.

- ¿Ñacha ii jaan niketa nu ka'vikun?
- ¿Nda tu'un ñanikuu ka'vikun, ñakuvi?
- ¿Ñakaa tu'un nika'vikun?

Chitokun...

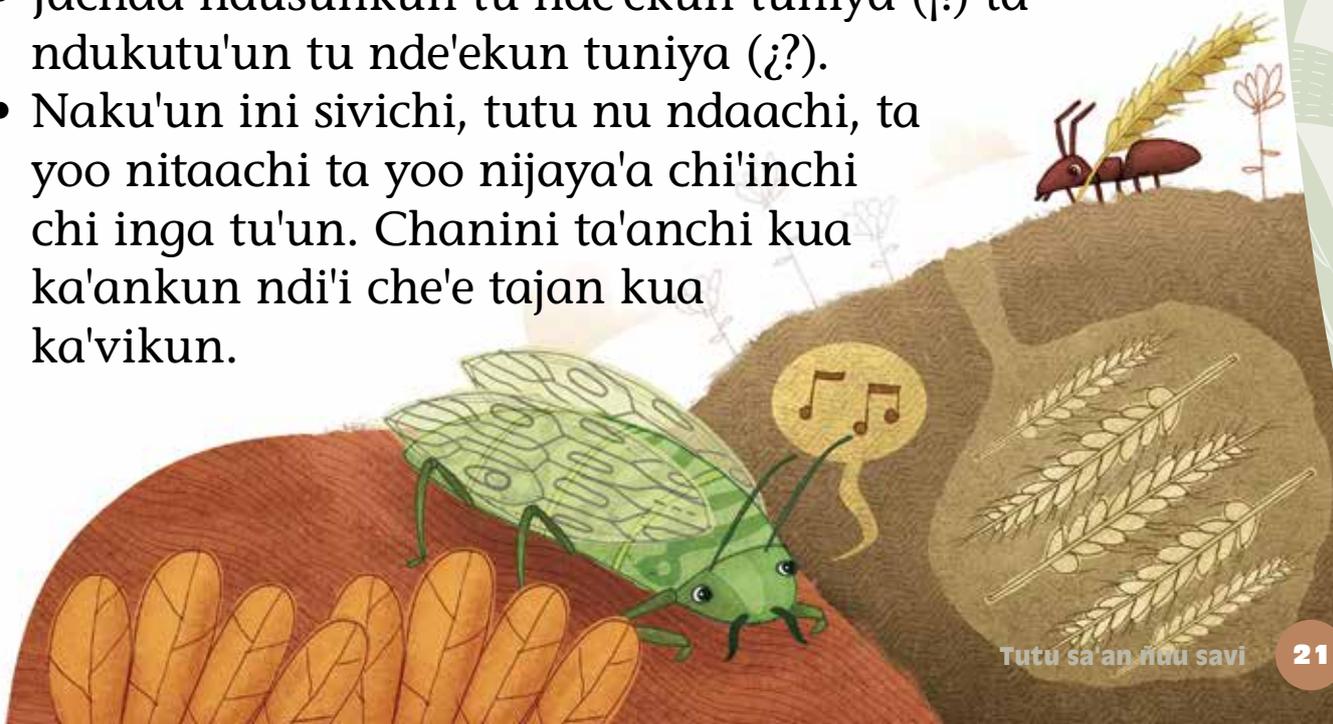
Tacha kua ka'vi chaakun, chanini jaan, kua nakoto kueekun ñacha kuni kati ra nitaa chi'inchi, titakan tu'un vachi nu tutuya kua jakotochi ndi'i chañu'u inira, ka'vi chi'in chani'i ta chi'in chataki chi'in ndi'i ñivi kua chinichi.

Ka'vi tu'un kuenda “Richikirii ta ritioko ñu'u”, vachi nu Tutu chaka'vio, ta tiso va'a chiun tini'i kua ka'viun chi'inchi.

Tu'un vachiya kua tindeechi chi'inkun cha kua ka'vikun.

- Kueeni ka'vi ji'nakun iin tu'un ta nde'e ñacha kuni ka'anchi.
- Jakuenda a va'a ka'ankun ndi'i tu'un chavachi.
- Kunda nuu tacha nde'ekun tuniya (,), (...), (.)
- Jachaa ndusunkun tu nde'ekun tuniya (¡!) ta ndukutu'un tu nde'ekun tuniya (¿?).
- Naku'un ini sivichi, tutu nu ndaachi, ta yoo nitaachi ta yoo nijaya'a chi'inchi chi inga tu'un. Chanini ta'anchi kua ka'ankun ndi'i che'e tajan kua ka'vikun.

Ka'vi tu'un vachi i'ya, nde'e taniñu nani nuuchi ta ka'vi chanatu'un ñivi vachi nuuchi.

Na'an se'e raira tinda tichi uvi ora kua ketara, nijandakoi itu'un tutu nuura nu ka'anchi chachiniñu'uyo.

¿Ndicha tiñanani'ikun chi ratata Maku?

Natu'un ta'an ta taa chandukutu'un tiñu.

¿Ña tutu kuu chaka'vi ratata Maku?

¿Ndamaa chiniñu'u tutuya?

¿Tu'vaun taa tutuya?

Ka'vi ta kasi iin iin ku'va nata'vi sava tu'un vachi i'ya.

4 nda yoo uni kuiya 2017

Tata Maku:

Chikan jaain tumani ini chiun titachikun chi'inyu 4 kilu tikanduta na'nu ta 5 kilu tiaka. Kua kuatuyu ni kua kuu ka uvi chakuaini ta cha kua kuniyu chi'inchi, vati chakan kua kusama ñivi.

Natia'vi ndioo jaan,

Ña'a Xana López

Ka'vi tu'un vachi tichi chakumi tutun ta taa yo'o lu'u xuu tu'un ta'anchi kunda nu tutu jandoo tiñu.

kivi chakundachi ➤ yoo nuu kua'anchi

tuni tutu ñivi ➤ ka'vio kuenda tutu

tu'un vachi nu tutuya taniñu ➤ tu'un chajandi'i ➤

tuni ➤ sivi ñivi taa tutu ➤ yoo ja'a viko

ñakua'a tu'un ndaa nuuchi ➤ klave

Naku'un ini:

Tutu jandoo tiñu kuu itu'un tutu chañakua'a tu'un ndeku nuuchi, va'achi chajandakooyo matu'un tiñu nu ñivi chañanani'iyo tacha nandukuyo chi'inñi a ñakuu ka'anyo chi'inñi. Iin nu tutu ndanikuni kuu kunda tu'unya.

Nu tutu jandoo tiñu ta'anchi kunani ña kivi chakundachi, yoo nuu kua'an tutuya, ña tiñu kuni jakotoyo; nu tutuya nani ta'an ku'va chachikanyo iin tiñu, ta'anchi kunani tu'un chajandi'i ta sivi ñivi taa tutuya.

Taa iin tutu jandoo tiñu.

Cha kuyati kua koo viko ñuukun ta ñande'e maakun chi rakua kuu matoma ta ka'ankun chira tu kua ku'vara kachi rakua tivi yaa. Ta kunichi kotoun ñojo ta'an rakua ja'a yaa, ña ora kua ketara ta yoo kua tindee chi'inkun kua ku'va kachira ta'anra. Tutu jandoo tiñuya ta'anchi tachikun chi'inchi nuu rakua kuu matoma ñuukun.

Taa nda tu'un nini ka ta'anchi kunani nu tutu jandoo tiñu, nde'e a vachi ndi'i tu'unya nuuchi.

¿Ñojo ndaa yoo nichinuchi?

¿Yoo nuu kua ku'unchi?

¿Nacha kua chikankun?

**Chi'in tu'un nika'vikun, taa matu'un tutu
jandoo tiñu chakua tachikun nuu ramatoma.**

A large, light beige rectangular area with a wavy top and bottom edge, resembling a piece of paper. It features a series of horizontal lines for writing, with a spiral binding on the left side.

Janduva'a tutu nitaakun tu kumani tu'un vachi i'ya.

- ¿Nani ñojo ndaa yoo nichakunda tutu jandoo tiñuya?
- ¿Nitaakun yoo nuu kua'an tutuya?
- ¿Kachin ka'an tu'un nitaakun?
- ¿Nitaakun tu'un jandi'i?
- ¿Nitaakun sivikun nu jandi'ichi?
- ¿Va'a nani tu'un nitaakun?

Taa chaa ndiko tutu jandoo tiñu tu nikumani tu'un chata'anchi ku'un nuuchi.

Handwritten notes area with horizontal lines.

Jainduku tu'un nitaakun

Ku'va chavachi jakua'ayo kuenda tu'un chaa chi'in tutu jandoo tiñu. Ka'an kumi ta'an ku'va kaachi.

Tu'un chaa	Tutu jandoo tiñu

Taa ta natu'un ta'an.

¿Ñacha kuu chasama nu iin iin tutu?

¿Ama ta nda chiniñu'u tiñu iin ta iinchi?

¿Ña kuenda chinu itu'un itu'un tutuya?

Jaxini tu'un ka'ankun

Ka'vi tu'un vachi i'ya ta ka'an chanduku tu'un tiñu.

Iin chakuaa nichiniyu chakuu jaan yaá tichi ñuu, ta nindoto jaanyu tininde'i tichi ñuma'na itu'un te'e nuu ñivi chachitu maa **yaa** rusi nuuchi ta nani nani **yaa**ru kee.

¿Ñacha iyo nuu te'eya?

¿Ñacha kuu tichi ñuu?

¿Ña inga ku'va kaa te'eya?

Ka'vi tu'un chavachi ta taa chi'inchi nu kumanichi nu yo'o lu'u.

yukú

namá

nama

nama

ya'a

yuku

ya'a

ya'á

Chi'iyó _____ tacha ku'vio.

Ka'nu _____ inda yu'u ñuu.

Kua'an nu ya'vi ta jata _____ kua kuinu chakachio.

Chicha _____ sama ndichiyu.

Nichinu _____ chi'in ndo'o kayu.

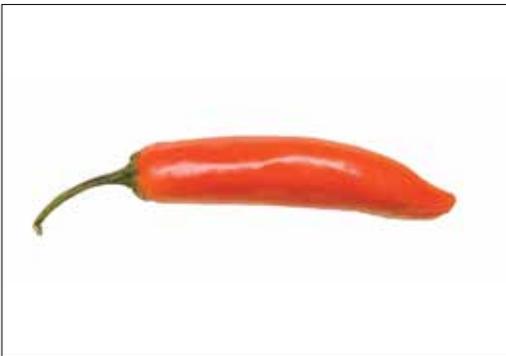
Vixin cha'an _____.

Nde'e taniñu vachi i'ya ta kasi ñakaa nanichi.

.....

namá
nama
nama

.....

ya'a
ya'á
ya'a

.....

yaa
yaá
yaa

.....

ko'o
ko'ó

.....

Ka'vi tu'un chandaa i'ya ta taa nu yo'o lu'u tu'un chakumani.

Nindukaai java'a _____ ta nama

kani jini _____ ve'e. namá

Chata _____ oso itu'un tití

_____ si'i tuun. titi

Jini _____ ka'nukan iyo yukú

matu'un _____ va'a jaan yuku

ko'oyo.

Ka'vi tu'un ndaa i'ya, nde'e nda tu'un ta'anchi ku'un ta kasichi.

1. Nichachiyu suvi **títí** / **títí**.
2. **Kua'a** / **kua'a** kiti iyo ve'i.
3. Nu'ni **nda'a** / **nda'a** jiniña.

Taa va'a ndiko tu'un chanijanduva'akun.

1. _____
2. _____
3. _____

Ka'vi va'a ta janduva'a tu'unya nu yo'o lu'u.

Kua'a jaan yuku va'a ko'oyo iyo tichi ku'u.

_____

Sa'ma ya'a ndichikun.

_____

Inga yoo kua ku'unyo Ñunduva.

_____

Chajana'a **2**

Kunichi

- Ka'vi sivichi chi'in jinichi ta nde'e ku'va kaa itu'un **tutu jatu'un viko** ta taniñu chandisochi ta ña tu'un ka'anchi.
- Kituni ini va'a ku'va kaa iin **tutu jatu'un viko** takan kua kotoun ñani tu'un chata'anchi kunda nu tutuya.
- Nakoto ñacha kuni ka'an tu'un ndaa nuuchi ta ñatiñu jakotochi.
- Nakua'a ka'vi chaakun.
- Nakoto ña tu'un ta'anchi kunda nu itu'un **tutu yukun sivi**.
- Java'a itu'un **tutu yukun sivi** ta ki'in kuenda tu'un chacha'a tiñu natindeechi chi'inkun.
- Nde'e va'a ta janduva'a **tutu yukun sivi** nijava'akun.
- Nakoto ku'va kaa iin **tutu jatu'un viko** ta iin **tutu yukun sivi**.
- Nakoto ña tiñu kuni ka'an tu'un ndiso iin **jatu'un viko** ta iin **tutu yukun sivi**.
- Jainduku iin **tutu jatu'un viko** chi'in matu'un **tutu** nu ndaa **yukun sivi**.
- Nakoto ku'va ta'anchi taakun *vocal* nani ndusun ta *vocal* chanani ta ta'nu ndusun nu tutuya.

Nde'e taniñu vachi nu tutuya ta natu'un chi'in rajana'a chi'inkun tu'un chanduku tu'unchi.

- ¿Ña tu'un ka'vi chixiya?
- ¿Ña kuenda chiniñu'u tu'un chandaa nu tutu ka'vi raxito chi ñachixiya?
- ¿Yoo java'a tutu chaka'viñi?

Ka'vi tu'un chana'nu ta tuun kaa, nde'e taniñu vachi nuuchi, ta ka'an tu'un chanduku tu'un tiñu.

Rakuse Miña chi'in Ñaliia Mixiia

Iyo jaan iniñi jatu'unñi chi'inkun ta chi'in ñivi ve'ekun nu kua koo viko cha'un kuiya se'eñi:

Xika Miña Mixiia

Junduta

Peuru Komi chi'in Mita Kasiia

Kua kuuchi kivi **13 ndaa yoo una** ku'va ka **2:00 chakuaini**, kua ketando veñu'u ka'nu vari jiniñuu ñuu Chikua'a.

Ya'a chakua ya'a ña'a lu'ya veñu'u, kua ku'vañi tia'vi ndioo chi'inkun nda **ve'eñi chainda** iti ka'nu Hidalgo, vari Xuñuu yati chata ve'e tiñu, ñuu maa i'ya.

Ku'va chaka'vikun sivi "Junduta", ¿ña tu'un jaxiniun chaka'anchi?

Ku'va chande'ekun taniñu vachi nu tutuya, ¿ñacha jaxiniun chaka'anchi?

Vitin kua ka'viun tu'un vachi iti siki.

**Ka'vi tuku inga ndiko cha'a tutu jakoto ta kasi
tu'un chanini ta'anchi kunda nuuchi.**

sivi junduta ➤ tuni ➤ kivi kua koochi

ñakuvi kua koochi ➤ ndoo tiñu ➤ ñivi ja'a viko

nu kua koo viko ➤ ñojo vi'i ➤ tuni tutu ñivi

Taa tu'un kuni ka'an tu'un vachi i'ya.

Iyo jaan iniñi chajatu'unñi chi'inkun.

Kua ku'vañi tia'vi ndioo chi'inkun chakua ku'unkun.

Ta chi'in ñivi ve'ekun.

**Taa tichi iin iin chakumi tutun ña tuni ka'vio
kuu tu'un ta'anchi ku'un ji'na kuii nu tutu
jatu'un viko.**

1. Sivi ñivi jatu'un
2. Ña viko kua java'añi ta ña kuenda
3. Nu kua koochi, ora ta kivi
4. Inga ka tu'un chakumani taañi

Four large, empty rectangular boxes stacked vertically, intended for writing or drawing.

Naku'un ini:

Itu'un **tutu jatu'un viko** kuu iin ku'va chajakotoyo chi ñivi chakua koo iin viko, ta kuniyo chanaku'unñi.

Vitin ndinuu jaan ku'va kaa tutu jakoto chinu, joko nima siin siin ku'va kaachi ta'anchi kunda iin nima tu'un chavachi i'ya.

Sivi ñivi jatu'un: Kuu sivi ñivi kua java'a viko ta maañi java'a tutu jatu'un vikoya.

Ña viko kua java'añi ta ña kuenda: Ka'anchi ña viko kua koo ta ñakuvi kua koochi.

Nu kua koochi, ora ta kivi: Nda iti kua koo viko a sivi ñivi xuve'e, kivi kua kuuchi ta ña ora.

Iyo cha'a nani inga ka tu'un chakuni maañi tamaa: tuni ka'vio kuenda yokaañi a kuu ka'anñi ñakaa kaa nu iyoñi titakan ñakua jana i'ni ñivi kua ku'un.

Tu'un kua ka'vi chaakun

Ka'vi tu'un vachi i'ya ta java'a ku'va katichi.

- a)** Ku'unkun ku jataun tutu ku'unyo inga ñuu. (Tu'un chatava tiñu)
- ch)** Ku'unkun ku jataun tutu ku'unyo inga ñuu. (Tamaa tacha chikanyo tumani ini)
- nch)** Ko'o, titakan kua kotokun. (Tu'un chatava tiñu)
- nd)** Ko'o, titakan kua kotokun. (Tamaa tacha chikanyo tumani ini)

¿Ñacha kuni ka'an tu'un chanani ji'na kuii nu ndaa **a)** ta tu'un chanani nu ndi'i nu ndaa **nd)**?

¿Tu ka'vikun iini ku'va kandii tu'un nani nda siki, a iini chakuni ka'anchi?

¿Ña kuvi nini jaan chakua ka'vi va'ayo tamaa tacha ka'anyo ta java'ayo ndinuu ndusunchi?

Chitokun...

Kua ku'va va'a va'ayo ndusun iin tu'un tacha ka'anyo a tacha ka'viyo a nda tu'un ka'an maayo, nini jaanchi titakan kua kutuni ini ñivi chatuvi ini ranitaa chi'inchi ta kua kotoñi ñacha kuni ka'anra, iini ku'va maa chi'inkun tacha ka'vikun tu'unya.

Ka'vi chaa tu'unya.

Ka'an maandi chi'inkun tiji'na kuii kua jakua'akun taxi taxini tu'unya itu'un nimaakun ta kutuni inikun tu'un ka'anchi.

Nikati Ra Confucio:

“Ka'an chachito nikun.
Ñanduraikun ta ka'ankun
chañachitokun, chakan kuu
tu'un ndicha”.

“Tu nani'ikun ñivi va'a ini,
chanini jaan kua kookun ku'va iyoñi. Tu
nani'ikun ñivi kini iyo ndukutu'un chi'in
maun a iyo ta'ankun ku'va iyoñi”.

“Tu ka'ankun itu'un tu'un chi'in rava'a
inikun ta'anchi kua java'akun ndi'i tu'un
chanika'ankun chira”.

Ka'vi ndiko inga cha'a tu'unya ku'va ka'an tiñu.

1. Tu'un nata'vi sava ji'na kuii: tamaa chaka'an va'ayo.
2. Tu'un nata'vi sava chauvi:
  - Tu'un ndaa ji'na ka ka'vi chi'inchi tamaa chatava tiñukun.
  - Tu'un jandi'i ka'vi chi'inchi tamaa chaka'an va'akun.
3. Tu'un nata'vi sava chauni: ka'vi chi'inchi tamaa chaka'an va'akun.

Nakani iniyu chaka'vi.

Nikutuni iniyu chaka'an iin iin tu'un nata'vi sava.

Ndi'i ( )

Ña'ni ( )

Nduii tu'un chakuni ka'an iin iin tu'un nata'vi sava.

Ndi'i ( )

Ña'ni ( )

**Ka'vi tu'un kuenda “Ritiondo chi ritioko ñu'u”,
vachi nu Tutu chaka'vio ta tiso va'a chiun tini'i
kua ka'viun chi'inchi.**

Ka'vi tu'un vachi i'ya nakua tindeechi chi'inkun nu kua ka'vikun.

- Ka'vi tu'unya kueeni kueeni ta nakoto ñacha kuni ka'anchi.
- Jakuenda ñakaa ka'ankun iin iin tu'un.
- Ku'va va'a ndusun chaka'vikun titakan kua kutuni ini ñivi ñacha ka'anchi.
- Naku'un ini sivi tu'unkan, nda'a tutu ndaachi ta ranitaa ta ranijaya'a inga tu'un ka'an ñivi. Chanini jaan kua ka'ankun che'e ji'naka tajan kua ka'vikun.

Ka'vi tu'un vachi i'ya, ta nde'e taniñu ndeku nuuchi ta ka'vi chanatu'un ñivi.

Kua java'a ñivi Lope iin viko tanda'a ta chakan kunichi kua tindee ñivi chi'inñi.

Cha oso va'a tiñu ña kivi kua koo viko tanda'a, ta vitin kunichi kotoyo yooni kua tindee chi'inyo.

Kunichi kua taayo sivi ñivikan ta ñacha kua tindeeni. Kua ka'anyu chi rakue'e Karlo natindeera taara.

¿Kuu tindeekun chi'inyo? Kuni taai ndi'i chakua chiniñu'uyo chakua koo viko tanda'a ta yooni kua tindee.

iVa'a, tata!, kua tindee maai, ka'an sivi ñivian ta ñacha kua ku'vañi.

Natu'un ta'an ta taa chandukutu'un tiñu.

¿Ña tu'un kuu chataa rativaakan?

¿Yoo taa tu'unya?

¿Nda chiniñu'ukun tutu yukun sivi?

Nde'e ta ka'vi tu'un vachi i'ya. Vaka iin yo'o lu'u xuu sivi chatuun jaan kaa.

Yukun sivi ñivi chi'in chakua tindeeñi viko tanda'a

	Sivi ñivi	Chakua tindeeñi
1	Francisco Santiago Castro	Itu'un jundiki
2	Adelfa Jiménez Quiroz	Itu'un kini
3	Albina Martínez Nicolás	Uni tindaa nuni
4	Hilario Gómez Gómez	Iñu itin si'va
5	Juan Hernández Quiroz	Itu'un tindaa asuka
6	Agustina Nicolás Gómez	U'un tiñuu si'i
7	Macaria Castro Hernández	Uni kolo
8	Emiliano Mejía Quiroz	Itu'un tindaa ya'a kua'a
9	Benito López Gómez	Uchi nu indi chauva
10	Angelina Mendoza López	Iin tindaa nduti
11	Luis Matías Hernández	Uvi tindaa nuni
12	Mateo González Quiroz	Nduku
13	Jovita García Hernández	U'un tiñu si'i
14	Marcelino Quiroz Mejía	Uchi tika nduta vixi
15	Baltazar Bautista Gómez	Uchi tika nduta vixi

Taa ña kuenda ta'anchi kunda nu tutu yukun sivi tu'un vachi i'ya.

Tu nani nu tutu yukun sivi ñivi ndi'i chakua tindeeni, chanini kua taakun siviñi chi'in jini siviñi.

Ñacha kua tindeeni.

Naku'un ini:

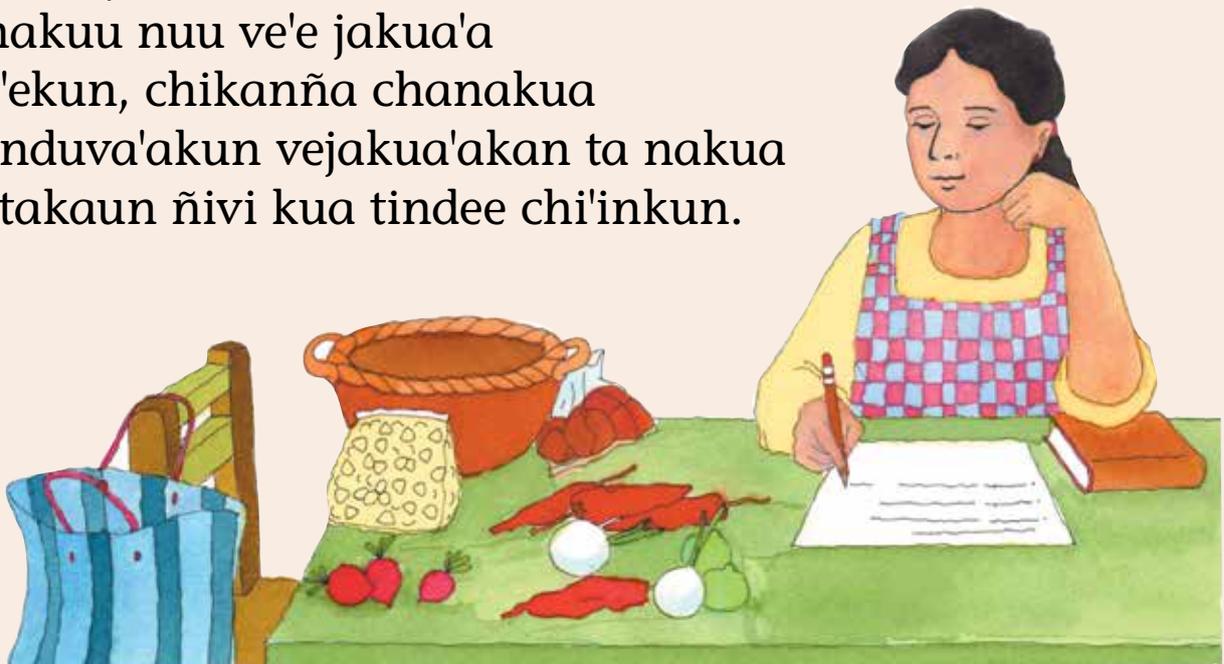
Tutu yukun sivi kuu iin tu'un chañakua'a jaan taayo ta ni ñaiichi. Nu tutuya kua tiin tu'un chanini kunda, tamaa sivi nda'atiñu chakunichi jatayo, sivi ñivi chatindee a cha'a xu'un.

Maani chakunda iti siki sivi tutu yukun sivi titakan kua kotokun ña tiñu jakotochi ta ndaa ta'an ñojo tu'un vachi nuuchi.

Java'a iin tutu yukun sivi ñivi, kuatiñu tu'un vachi i'ya.

Jaxini ju'va, itu'un ña'a chakuu nuu ve'e jakua'a se'ekun, chikanña chanakua janduva'akun vejakua'akan ta nakua jatakaun ñivi kua tindee chi'inkun.

**Taa tu'un chanini ta'anchi kunda nu tutu yukun sivi,
nde'e chandukutu'unchi ta nakua tindeechi chi'inkun.**

¿Ña ndatiñu kua chikankun ta ñojo ta'anchi?

¿Yoo kua jatiñu ta ñacha kua java'añi?

Jainduku tu'un nitaakun

Ninde'ekun iin tutu jatu'un viko ta tutu yukun sivi.
Kuu ka'ankun kumi ta'an ku'va kaachi.

Tutu jatu'un viko	Tutu yukun sivi

Taa ta natu'un ta'an.

¿Ñacha kuu chasama nu iin iin tutu?

¿Ama ta nda chiniñu'u tiñu iin ta iinchi?

¿Ña kuenda chinuchi itu'un itu'un tutuya?

Jaxini tu'un ka'ankun

Ka'vi tu'un vachi i'ya ta taa yo'o lu'u xuu tu'un chatuun ka.

Cha iyo **kua'a** kuiya chaniketa iin rai **kuaa** matu'un ñuu, nikatira **tito'o** kee inga chiyo ndutañu'u **kuura** ta ndukura rai chakua kuta'an chi'inra ta kua naki'inra ta'anra **ñii** ta kua xikora chi'inchi ve'e ya'vi. Ka'an **si'iyu** tiyoni tu'va nde'e iin rai takan kaa, **siin** chakuaara, ta **siin** chika u'vira iin chiyo **si'inra** ta maani chatavara **siira**.

Keta **iin** jataan chanikuun jaan savi kua'a kivi nikuunchi, ñachito kandi ñacha java'andi, cha kicha'a chi'in ve'e chatoo nduta ta chitu nduta nu ti'yo chachindi. Nichandukuyu yoo tindee, ta iin jana iyonni ninani'iyu chi'in rato'o kuaakan, inaara itu'un vatun lu'u niya'ara iti ka'nu, vasi nima kuun ka'nu savi ña'ni kunira, **ni'i** va'a nde'eyo chi'inra ta sukunra. Ñakuni ka'in chi'inra, niyu'vi jaain, joko nitu'vara nu indayu tika'a chikayu chachañiyu nu indi nduta, nindukutu'unra chi'inyu ñachata'ayu, ta ninatu'in chi'inra chakuu ve'eyu, ta nika'anra: "**Kua'an** nda ve'ekun, tikua **ku'un** maai."

Ñachitoi ñakaa nijava'ara, joko tacha niketai cha indira ve'eyu chatindeera chi'in si'iyu tavara nda'yu chaniki'vi tichi ve'eyu.

Taa yukun nu ta'anchi ku'un tu'un nu nitaan yo'o lu'u, nde'e ku'va chanani tu'un tichi chakumi tutun.

kua'an

---

too

---

ni'i

---

sii

Jaketa ndi'i tu'un kumani nu yo'o lu'u.

Cha iyo jaan kuiya cha _____ ra ta ñandichi nde'era.

- a) kua'an
- ch) kua'a
- nch) kuaa

Chakoo iin kivi nitaa matu'un koo nu _____ yu, ta nika'an ratatan tixaan jaan rikookan.

- a) si'in
- ch) si'i
- nch) sii

Nika'an rato'okan tikua _____ maara nda ve'i.

- a) kuu
- ch) ku'un
- nch) ku'u

Nde'e tu'un vachi tichi chakumi tutun, ta taa uni ta'an tu'un nani chi'in tu'unya nu yo'o lu'u.

kua'a

ku'un

kua'an

si'in

sii

kuaa

kuu

si'i

kuaan

kuun

siin

1. _____
2. _____
3. _____

Ka'vi tu'un ndeku i'ya, ta kasi kuta tu'un chata'anchi kuta'an chi'inchi.

1. **Kua'a/Kua'an** jaan ora chatuyu karru.
2. **Ku'u/Kuun** jaan savi na'nikan.
3. Nijata **si'iyu/si'inyu** sa'mayu.

Taa va'a chi'inchi vitin.

1. _____
2. _____
3. _____

Vaka va'a tu'un va'a chava'a ndaa i'ya ta tu'un chañava'a ndaa taa ndiko chi'inchi iti xuu nu yo'o lu'u.

1. Tachan jaan kaanra ndakua ñakutuni iniyo.
2. Nichikajaan rakuaa ta ñaninani'ira iti.
3. Kua ku'unyu ku'u.
4. Ku'va chanikendai tiyo jini ve'e kua'a nduta nitoo.
5. Nijanduva'a siiyu si'inyu.

Taa va'a ndiko tu'un chañava'a ndaa.

Chajana'a 3

Kunichi

- Ka'vi sivichi chi'in jinichi ta nde'e taniñu ndisochi ta ña tu'un ndaa numatu'un **tutu cha'a tiñu**.
- Kutuni ini ku'va chinu itu'un **tutu chacha'a tiñu** takan kua kotoun ku'va kaachi.
- Nanduku ta nde'e tu'un chata'anchi ku'un nuu iin **tutu cha'a tiñu** ta ñakuvi chiniñu'u tiñu chi'inchi.
- Nakua'a tu'un kua ka'vikun chi'in chasii.
- Nde'e ndaani tu'un ta'anchi kunani nu itu'un **tutu jakoto**.
- Taa matu'un **tutu jakoto** chi'in tu'un chacha'a tiñu.
- Nde'e ta janduva'a ndiko **tutu jakoto** chanijava'akun.
- Nde'e ta nakoto ñakaa kaa itu'un tutu cha'a tiñu ta itu'un **tutu jakoto**.
- Koto ñacha kuni ka'an iin tutu cha'a tiñu ta iin **tutu jakoto**.
- Jainduku matu'un tutu cha'a tiñu chi'in matu'un **tutu jakoto**.
- Nakoto ku'va ta'anchi taakun *vocal* cha itu'uni ndusun ta *vocal* chata'nu ndusun nu tutuya.

Nde'e taniñu vachi i'ya ta natu'un ta'an chandukutu'un tiñu.

(N'ja, n'ja, n'ja)
Mi'a, ko'oni nda
ve'e, ñava'a kuniyu.

¿Ñacha ta'an
rakue'e lu'u Juanito?

Ka'anve tiku'vi jaan jinive
ta ili ka'ni chi'inve, tamaa
tisayu iyo chi'inve.

iNde'e ikan! ¿Cha
ninde'ekun tutu ndaa
cha'a ve'e jakua'a?

Chu'va nitaandi
chi'inchi.

Ann... Cha ni nde'i, ka'anchi
ñakaa ta'anchi kumiyo chi'inyo
nañakua ku'viyo sayu.

- ¿Ña tu'un kuu chandaa cha'a ve'e jakua'a?
- ¿Nda tu'vakun nde'e tu'unya?
- ¿Nda chiniñu'u tiñu chi'inchi?

**Nanduku nu nda'a Tutu
ka'nu ch avachi tichi
tutukun tutu cha'a tiñu
ta nde'e tu'un ka'an
nuuchi, tajan kua taakun
chanduku tu'un tiñu.**

¿Ña tu'un kua nani'ikun nu tutuya?

¿Ñacha kuni ka'an tu'un na'nu chandaa nu tutu cha'a tiñu kuenda ku'va ta'anchi kumiyo chi'inyo?

¿Ñakuvi ndeku tuni kuenda inga ve'e tatan?

¿Ñakuvi na'nu jaan tu'un ndeku nu tutuya?

Vitin kua ka'viun tu'un vachi iti siki.

Nde'e Tutu ka'nu ta ka'an cha ndukutu'un tiñu.

Ñakaa nata'vi tu'un vachi nu tutu ka'nuya:

- a)** Iyo itu'uni tu'un nata'vi sava.
- ch)** Tu'un chata'anchi java'akun ta chañata'anchi java'akun tu ki'vi kue'e sayu chi'inkun.
- nch)** Tu'un 1 ta tu'un 2.

Sivi chanani nda siki ka kuni ka'anchi:

- a)** Ñakaa jatiñu ve'e tatan.
- ch)** Sivi ve'e tatan nde'e nañaku'vika ñivi sayu.
- nch)** Tu'un chata'anchi ta chañata'anchi java'akun ta ñakua ku'vikun sayu xaan.

Ñacha kuni ka'an tuni cha ndaa cha'a tutuya:

- a)** Ve'e chanicha'a xu'un nichinu tutuya.
- ch)** Ve'e chata'anchi ku'unkun tacha kua ku'vikun.
- nch)** Ve'e chande'e nañakua ku'vi jaan ñivi kue'e sayu.

Jata'an chanani iin chiyo chi'in inga chiyo ku'va tu'un chanika'vikun kuenda tutu cha'a tiñu.

¿Ña tu'un kunichi kati tu'un ndaa nu tutu cha'a tiñu?

Titakan ñakua ko'okun ndanikuni tatan a tatan janaa chaku'vi kunio.

¿Yoo nijava'a tutuya?

Chañakua ki'in sayu chi'inkun.

¿Ñakuvi ka'an tutuya tiñata'anchi ko'okun ndani kuni tatan?

Ñivi yoko ta ñivi cha'un.

¿Yoo kua ka'vi tutuya?

Ve'e tatan.

Naku'un ini:

Tutu cha'a tiñu kuu matu'un tutu chacha'a kuenda itu'un tu'un chanini kotoyo ta ñakua'a tu'un ndisochi kuenda chajakotochi. Maani ndisochi tu'un chajakoto chi'in taniñu chajana'a tiñu ta taki jaan kaachi titakan kua nde'e ñivi nu ndaachi.

Tu'un chandisochi kuu:

Jinichi: Ka'anchi tu'un ndisochi.

Tu'un ndisochi: Kuu kandii tu'un ka'anchi, ñakua'anichi ta kachin jaan ndaa tu'un nuuchi titakan kua kutuni ini ñivi chaka'anchi.

Taniñu: Kuu chanandaku nuuchi, taki jaan ka'yuchi titakan sii kuni ñivi kua ka'vi chi'inchi, iin tutu cha'a tiñu ndisochi ndinuu taniñu chasii kaa titakan kua nde'e ñivi cha ndaa nuuchi.

Tuni: Tatu kunichi ndatu ta tiin tutu cha'a tiñuya chanini kua taañi tuni ve'e raka'an kuendachi.

Iyo tutu chacha'a tiñu chanakotoyo ta vii jaan kaachi ta jakanaa ta'an rajava'a chi'inchi, titaki jaan ta va'a jaan java'ara chi'inchi. Iyo cha'a chakuseku yukun ndinuu tutuya nande'e ñivi tivii jaan nichinuchi.

Jata'an chi itu'un yo'o lu'u tu'un kuenda tutu cha'a tiñu. Nde'e ku'va chanijava'a tiñu.

Tu'un ndisochi

Jinichi

Tuni chacha'a ndatu

Taniñu

Tu'un kua ka'vi chaakun

Ka'vi ta ka'vi ndikoun kua'a cha'a tu'un ndaa i'ya ku'va ka'an tiñu.

- a)** Va'a jaan ini ña'akan. (Chi'in chasii)
- ch)** Chini jiti kaña chanatu'unyo. (Chi'in chanda'vi)
- nch)** Naa maara ndi'i chakua chiniñu'u vikoya. (Chi'in chasii)
- nd)** Kuni jaanyu tindeei chi'inkun. (Chi'in chanda'vi)

¿Ñacha kuni ka'an tu'un chanani ji'na kuii nu ndaa **a)** ta tu'un chanani nu ndi'i nu ndaa **nd)**?

¿Tu ka'vikun tu'un ndaa ndikumi yukun chi'in iini ndusun a iini chakuni ka'anchi?

¿Ñakuvi nini jaan chakua ku'va va'akun ndusun chaka'vikun?

Chitokun...

Tacha kua ka'vi chaakun, kuu maa ku'vakun ndusun kuni maakun. Ji'na kuii kunichi chakua kutuni inikun chakuni ka'anchi, ñacha kuni ku'va kuenda ranitaa chi'inchí tajan kua nakua'akun kua ka'vikun, kua ka'vi chaakun, kua ku'va va'akun ndusunchi ta kua ka'ankun chi'in chatuvi inikun tu'un chanini jaan chakuendakun ta nakua kutuni ini ta'an inga ñivi chachini chaka'vikun.

Che'e kua tindee nakua kutuni ini ka ñivi kua chini chaka'vikun ta'ni ku'va nakua ndusii ka kunindo ka'vindo ndinuu tu'un chandaa nu tutu.

Ka'vi chaa tu'unya, ta jakuenda ku'va ka'ankun iin iin tu'un.

Ji'na kuii ka kua ka'vi matu'uni maakun tu'unya ti takan kua kutuni inikun ñacha kuni ka'an tu'unya.

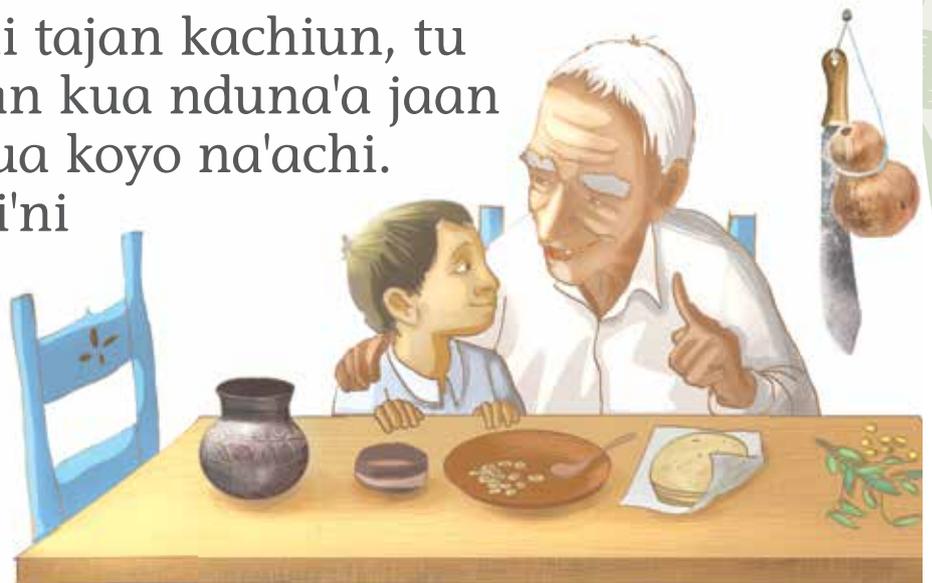
Ku'va ta'anchi kachikun

Ndani takan tu'va jaan chii cha'nuyu cha'ara tiñu chi'indi.

Tiburcio nichakunanira. Iyo cha'a tu'vara chaku tacha cha'ara iin tiñu chi'indi. Cha cha'nu jaanra ta ñachini va'a kara. Chinira tatu ni'i ka'andi chi'inra. Chito jaanra ku'vara tiñu. Ta ni lu'u jaayu kivikan.

—Ñakachikun jita i'ni jaan —tu'vara ka'an chi'inyu.

—Jandiko ji'nachi tajan kachiun, tu i'ni jaanchi. Takan kua nduna'a jaan nu'ukun. Ta ñakua koyo na'achi. Ñakachikun chai'ni jaan.

Nakani iniyu chaka'vi.

Nikutuni iniyu chaka'an iin iin tu'un nata'vi sava.

Ndi'i ( )

Ña'ni ( )

Nduii tu'un chakuni ka'an iin iin tu'un nata'vi sava.

Ndi'i ( )

Ña'ni ( )

Ka'vi tu'un kuenda "Ru tati ndii chi rajini te'e", vachi nu Tutu chaka'vio, ta tiso va'a chiun tini'i kua ka'viun chi'inchi.

Ka'vi tu'un vachi i'ya nakua tindeechi chi'inkun nu kua ka'vikun.

- Ka'vi tu'unya kueeni kueeni ta koto ñacha kuni ka'anchi.
- Jakuenda ñakaa ka'ankun iin iin tu'un.
- Nde'e ña tu'un ta'an ka inikun ta ka'vi chaa a kueeni chi'inchi, javita ndusunkun, xaan ka'ankun ta chi'in chasii ku'vakun ndusunkun takan kua ku'vakun kuenda tinita'an inikun chi'inchi.
- Naku'un ini sivichi, nda'a tutu ndaachi ta ranitaa ta ranijaya'a inga tu'un ka'an ñivi. Chanini jaan kua ka'ankun che'e ji'na ka tajan kua ka'vikun.

Ka'vi tu'un vachi i'ya, nde'e taniñu ndisochi ta ka'vi tu'un natu'un ñivi vachi nuuchi.

¿Ñacha ka'an tutuya?

Ka'anchi ña tatan kua kuu vekuati, nda iti ta ña ora kua kundaka tiñu chive ta'anve.

Natu'un ta'an ta taa chandukutu'un tiñu.

¿Nda ñivi ka'vi tu'un ndaa nu tutuya?

¿Nda iti tu'vaun nde'e tu'un ndaa nu tutuya?

¿Yoo tu'va taa tu'unya?

¿Tu'vakun taa tutuya?

Ka'vi tu'unya ta natu'un ta'an.

TUTU JAKOTO

Ñivi tatan jatiñu nu kuu ve'e tatan ndakaña'a nda Ñuko'yo IMSS jakotoñi tikandii maa ñivi iyo se'e lee kuati ta nda vekuati iyo 5 kuiya, kua kundakañi chive kivi 16 ndaa yoo uni, ku'va ka 9:00 chana'ni ta nda ka 3:00 chakuaini kua kaan ndi'i vekuati ndi'i.

Ña kuenda: Kua kaanve kuenda ndi'i tuun.

Ndamaa: Yuve'e tiñu.

Tutu chikanchi: Kunda'ando tutu ve'e tatan Ñuko'yo se'endo.

- ¿Ña tu'un ndaa nu tu'un nata'vi sava ji'na kuii?
- ¿Ñakuvi chiniñu'uchi tutu?
- ¿Ta tu ñanaa ñivi tutu chikanchi ta ñachitoñi ndamaa kua kaan vekuati, ñacha kua kuu?

Naku'un ini:

Itu'un **tutu jakoto** kuu matu'un tutu ndiso tu'un chañai ta va'achi chajakatitu'unchi iin tiñu chi'in ñivi, chakuu tu'un chanini jaan kotoñi kuenda rakumitiñu a kuenda iin ve'e randakaña'a, a ve'e jakua'a, a veñu'u, ve'e tatan a nda inga ka randiso tiñu.

Tutu jakotoya ndisochi sivi ve'e a sivi ñivi ka'an kuendachi tiñu chakua java'a ñivi a kuu tiñu kuenda ñuuyo, ñani tiñu kunichi jakoto, ndamaa ta ña ora, ña kuenda ndaa tu'unya ta ña tutu ta'anchi kunaa ñivi kua ku'un.

Taa iin tutu jakoto, nde'e tu'un vachi i'ya.

Kuenda tikuun jaan savi nini ka'nu Ñuko'yo, rakumitiñu ñuuyo chikanra tumani ini chi'in ñivi ñuu natindeeñi chi ñivi iyo tundo'o ta ku'vañi chachiniñu'uñi (chakachiñi ta chachiniñu'u velee kuati). Nu kua kundaka ñivi ndatiñuya kuu veñu'u ta iin ku'va ka 8:00 chana'a ta nda ka iin chakuaa kua kuati tiñu.

Taa tu'un ta'anchi kuiso itu'un tutu jakoto, tu'un vachi i'ya kua tindee chi'inkun.

¿Yoo chikan natindee ñivi?

¿Ña kuenda chinu tutuya?

¿Ñacha kua java'a ñivi?

¿Ndamaa ta ña ora kua kundaka ñivi chakachi ñivi ta'an tundo'o?

**Chi'in ku'va tu'un ninde'e ji'na kuiikun, java'a
itu'un tutu jakoto nu cha'a rakumitiñu tiñu
chi'in ñivi.**

A large, light beige rectangular area with a wavy top and bottom edge, resembling a piece of paper. It features a vertical spiral binding on the left side and is ruled with horizontal lines for writing.

Nde'e tu'un vachi i'ya ta tu kunichi janduva'a tutu nijava'akun.

- ¿Tutu jakoto nijava'akun ndiso sivi rachikan chanatindee ñivi ñuu?
- ¿Ña kuenda chinu tutuya?
- ¿Ña tiñu kua koo?
- ¿Ndamaa ta ña ora kua kani'i tiñu chakua tindee ñivi?
- ¿Ña tutu chikanchi?

Ka'an chi rajakua'a chi'inkun nande'era chavachi i'ya:

- ¿Iyo tu'un chañakachin va'a ndaa?
- ¿Kachin ka'an tiñu ndaa nu tutuya?

Taa ndiko tutu jakoto tu ñakachin va'a ka'an tiñu nuuchi a ñacha nikumani ka'an rajakua'a chi'inkun.

A large, light green, spiral-bound notebook page with horizontal lines for writing. The page is oriented vertically and has a decorative leaf pattern on the left edge. The spiral binding is on the left side. The page is mostly blank, with only the lines visible.

Jainduku tu'un nitaakun

Ku'va chavachi jakua'ayo kuenda tutu cha'a tiñu chi'in tutu jakoto. Ka'an kumi ta'an ku'va kaachi.

Tutu cha'a tiñu	Tutu jakoto

Taa ta natu'un ta'an.

¿Ñacha kuu chasama nu iin iin tutu?

¿Ama ta nda chiniñu'u tiñu iin ta iinchi?

¿Ña kuenda chinuchi itu'un itu'un tutuya?

Jaxini tu'un ka'ankun

Ka'vi tu'un ndaa tichi chakumi tutun.

yu'va

chanu

nu'ni

ama

ñuma

ta'yu

nuni

cha'nu

yuva

sa'ma

tayu

ñu'ma

Taa ndi'i tu'un chandaa tichi chakumi tutun nu kumanichi.

_____ ni'i yo'o juku jundiki.

Kua'a _____ kuaan tachiyu.

Jata _____ kua kuu jamanda'a.

Nduku itu'un suku _____ kachio.

Xikoyu _____ kundichi ñivi.

Kua'a jaan _____ kee xuu chiyo.

Taa tichi chakumi tutun vocal a, u, a', u', ku'va chanani tuni ka'vio chi'inchi.

		1								3				
	1												4	
									2					
	4			5				2						
								5						
	3													

Chakandi

1. Tacha cha'akun chachikun chi inga ñivi.
2. Chi'in che'e kono ñivi sa'ma.
3. Iyoru nu ñiiyo tacha ñachitiyo.
4. Ku'vaya kaa iin yuku vixi chanitivi ticha ya'a kivichi.
5. Ndachiyo yo'o a iin suku nduku tacha...

Chainda

1. Chakundichiyo chi'inru.
2. Chi'in che'e chinu jita.
3. Che'e kee tacha ndava'akun ñu'u.
4. Chinuchi chi'in vitu ta chakunanio nuuchi.
5. Asi jaan chachichi tu ti'yochi.

Taa itu'un tu'un nani chi'in tu'un ndeku nu tutuya.

sama	<hr/> <hr/>
sa'ma	<hr/> <hr/>
nuni	<hr/> <hr/>
nu'ni	<hr/> <hr/>
chanu	<hr/> <hr/>
cha'nu	<hr/> <hr/>
tayu	<hr/> <hr/>
ta'yu	<hr/> <hr/>

Nde'e taniñu ndeku i'ya ta taa sivichi nu yo'o lu'u.

Chakua'an kutu'vakun

Jakua'a ndikoyo inga cha'a.

Jata'an chi matu'un yo'o lu'u tu'un ku'va ka'anchi chi tu'un ta'anchi.

Tutuya chiniñu'u tiñuchi tacha ka'an tiñu chi'in ñivi naku'unñi itu'un junda.

**Tutu
cha'a tiñu**

Nu tutuya vachi tu'un ñacha nichakoo ta ñachito ñivi ta ta'anchi kotoñi a kuniñi kotoñi ñachakuu.

**Tutu
jandoo
tiñu**

Kuu itu'un tutu chañakua'a tu'un ndeku nuuchi, va'achi chajandakooyo matu'un tiñu nu ñivi chañanani'iyoy tacha nandukuyo chi'inñi a ñakuu ka'anyo chi'inñi. Iin nu tutu ndanikuni kuu kunda tu'un nuuchi.

**Tutu
yukun
sivi**

Tutuya jakoto chi'in ñivi naku'unñi nu iyo viko ta kuta'anñi chi ñivi java'a viko, ñakua'a jaan tu'un ndaa nuuchi.

**Tu'un
chaa**

Ñakua'a tu'un ndaa nu tutuya, joko tiñu kachin cha'achi kuenda. Maani ndeku taniñu nuuchi ta tu'un nani nuuchi na'nu jaanchi titakan kua kuni ñivi nde'e nuuchi.

**Tutu
jakoto**

Nu tutuya ndinuu sivi kuu kunda nuuchi tamaa sivi ndatiñu chakunichi jata tiñu, sivi ñivi tindee a ñivi cha'a xu'un nu iyo viko.

**Tutu
jatu'un
viko**

Ka'vi tu'un ndaa i'ya ta tiso va'a tu'un chata'anchi ku'un ji'na kui ta chakua ku'un nu jandi'ichi.

Vikoya kua kuuchi nu **13 ndaa yoo una** kuiyaya ta iin ku'va **ka 2:00 chakuaini** veñu'u ka'nu vari jiniñuu.

Ya'a chakua ya'a ña'a lu'ya veñu'u kua ku'vañi tia'vi ndioo chi'inkun tikuta'ankun chi'inñi nda **ve'eñi chainda** iti ka'nu Hidalgo vari xuñuu yati chata ve'e tiñu.

Iyo jaan iniñi jatu'unñi chi'inkun chi ñivikun nu kua koo viko cha'un kuiya se'eñi:

Xika Miña Mixiia

Rakuse Miña Chi'in Ñaliia Mixiia

Taa va'a i'ya ñakaa ta'anchi ku'un tu'un nu tutu jakoto viko.

Blank white rectangular area for writing.

Ka'vi tu'un vachi i'ya.

Ka'an tiñu tiñuuyo ninatuvi iin kue'e xaan chi rikini ta tiin kue'eya chi ndi'i kiti ta'anri. Chakan kunichi chajakoto tiñu chi ndi'i rakumi kini naku'unra kuki'inra tatan kua kaanri yuve'e tiñu, kua ku'va tiñu tatan vitin ta nda nu oko 24 yoo iin kua koo chakan.

Taa ji'na chandukutu'un tiñu i'ya tajan kua tindeekun kua java'akun matu'un tutu jakoto.

¿Yoo ta'anchi ka'vi tutuya?

¿Ña tundo'o iyo ñuuya?

Taa tutu jakoto vitin.

A large, light beige rectangular area with horizontal lines and a spiral binding on the left side, intended for writing.

Nde'e atu va'a ndaa kandii tu'un chanduku tu'unchi i'ya.

- ¿Nani sivi ñivi chajakoto tiñuya nu tutu jakoto nitaakun?
- ¿Ña kuenda nichinu tutuya?
- ¿Ñacha ka'an tiñu chakua java'a ñivi?
- ¿Ndamaa ta ña ora kua ni'i ñivi tatan?
- ¿A kunichi kunaa ñivi tutu ku'unñi?
- ¿Nde'e va'a va'aun tu va'a nichinu tutuya?

Ka'vi tu'un ndaa nu tutu jakoto ta taa chandukutu'un tiñu.

Tatan kuenda:

- Rakuati 6 yoo ta nda 14 kuiya
- Ñakuati jakua'a 5° ve'e primaria kuenda VPH

Tu yati kua kaanve kua kua'nu va'a se'ekun.

**Vita uvi chañakoo
kue'e chi'inyo
nika'nu Ñuko'yo**

**Nu 11 ta nda 17 yoo
u'un kuiya 2013**

Kumiva'a chive, kua kuni jaaun chive, kua ndaka nakaanve ta taa sivive.

www.saludtab.gob.mx

¿Ña kuenda chinu tutuya?

¿Ñojo nda yoo kua kaan rakuati ndi'i?

¿Yoo ta'anchi ku kaan?

Itu'uni

2

Ñivi yoko ta ñivi cha'nu:

- Taañi ku'va kua'an kutuni iniñi chaka'viñi tacha nde'e ji'na kuiiñi iin tu'un.
- Nani'iñi tu'un chanini jaan chaka'an nu tutu.
- Chaa ka'viñi tu'un ndaa nu tutu ta nani'iñi tu'un chanini jaanka.
- Nde'eñi ku'va kaa iin iin tu'un ta chitoñi ña tiñu jakatitu'un iin iinchi.
- Chiniñu'uñi iin iin ku'va chakua taañi: ji'na kuii kua jaxiniñi ku'va kua taañi, chauvi cha chataañi, ta nu ndi'i kua janduva'a va'añi chanitaañi.
- Taa chaa ndikoñi matu'un tu'un nu tutu ta taa kañi ña tu'un kumani ta jakava'a ndikoñi ku'va kaachi.
- Nani'iñi ku'va iyo iin iin tu'un chaka'anñi nu taañi.

Kunichi

- Ka'vi sivichi chi'in jinichi ta nde'e taniñu ndisochi ta ña tu'un ndaa nu matu'un **tutu ve'e tatan Ñuko'yo** ta taniñu chandisochi ta ña tu'un ndaa nuuchi.
- Kituni ini va'a ku'va kaa itu'un **tutu ve'e tatan Ñuko'yo** takan kua kotoun ñani tu'un ta'anchi kunda nu tutuya.
- Nanduku ta nde'e tu'un chata'anchi ku'un nuu matu'un **tutu ve'e tatan Ñuko'yo** ta ñakuvi chiniñu'u tiñu chi'inchi.
- Nakua'a ka'vi chaakun, ta ka'an ku'va ka'an xaanchi ta ku'va chaiyo jaan ka'anchi.
- Koto ña tu'un kua taakun nu **tutu kana**.
- Taa matu'un **tutu kana** ku'va ka'an tiñu.
- Nde'e ta taa chaa inga cha'a tu kumani ka tu'un nu **tutu kana**.
- Nde'e ku'va kaa iin **tutu ve'e tatan Ñuko'yo** ta iin **tutu kana**.
- Nakoto ña tiñu jakoto iin **tutu ve'e tatan Ñuko'yo** ta iin **kana**.
- Jainduku iin **tutu ve'e tatan Ñuko'yo** chi'in iin **tutu kana**.
- Nakoto ku'va *vocal* cha iini ndusun ta *vocal* chakee ndusun iti jitiyo chandaa nu tutu.

Nde'e taniñu vachi nu tutuya chi'in tu'un chanatu'un ta'an ñivi, ta ka'an chandukutu'un tiñu.

Kunichi iin tutu ña'a lu'u se'eyu ve'e jakua'a nunani ña tatan chanikuuñata ñañu'un iniyu ñacha kuuchakan.

Ve'e tatan cha'a tiñu chi ru tutukan, ¿atu ña nichu iyo chiun kumare?

Ninde'eyu chanikaanña ta nitiin tuni lu'u iin nu tutu joko ñachite ñakaa nanichi.

- ¿Ña tutu kumani chi'in ña'aya?
- ¿Ña kuenda va'a tutuya?
- ¿Yoo java'a tutuya?
- ¿Ndamaa tu'vaun nde'e tutuya?

Nanduku chi'inchi tichi Tutu ka'nu tutu ve'e tatan Ñuko'yo ta ka'vi sivichi chi'in jinichi; nde'e taniñu vachi nuuchi ta taku taki ndisochi.

Tajan natu'un ta'an chi ñivi jakua'a chi'inkun chandukutu'un tiñu.

- ¿Ña kuvi tikua'a ku'va nata'vichi?
- ¿Ña kuenda tikua'a jaan taku taki ndiso tutuya?
- ¿Ña tu'un vachi nu tutuya?

Vitin kua ka'viun tu'un vachi iti siki.

Vitin chanika'vikun tu'un vachi nu tutu ve'e tatan Ñuko'yo, taa tuni ka'vio (1 ta nda 7) tichi chiti kuati, ku'va chata'anchi kunda nu tutu.

( ) Tatan

( ) Kuiya velee

( ) CURP

( ) Kivi nikaanve

( ) Ñojo nikaanve

( ) Kue'e ñakua ku'vive

( ) Tu'un kuenda velee

TUTU VE'E TATAN ÑUKO'YO	
KU'VA IYOVE 1	
RA NINI NDSOVE :	
CURP :	
ÑĀĀ ( ) 2	RAI ( )
ÑĪUU NDAKAÑĀĀ :	
JINI SIVI TA SIVI : 3	
ÑĪUU TA KIVI NIKAKUVE :	
NDA IYOVE :	

TUTU VE'E TATAN					
4	5	6	7		
TATAN	KUE'E CHAJANAACHI	ÑOJO CHAA KUA KAAANVE	KUIYAVE	KIVI KUA KAAANVE	
BCG	CHAKAYU ITIYO	IIN CHAANI	NUU KAKUVE		
ANTIHEPATITIS B	CHANDĀĀ JITA CHĀĀYO B	CHAJI'NA	NUU KAKUVE		
		CHĀUVI	2 YOO		
		CHAUNI	6 YOO		
PENTAVALENTE ACELULAR (DPAT + VIP + Hib)	KUE'E CHATAYU JUKUNYO, CHANDI' TATIYO, KUE'E CHANANDIYO, KUE'E CHAXIYO TA SAYU XAAN B	CHAJI'NA	2 YOO		
		CHĀUVI	4 YOO		
		CHAUNI	6 YOO		
		CHAKUMI	18 YOO		
DPT	KUE'E CHATAYU JUKUNYO, CHANDI' TATI KUE'E CHANANDIYO	INGA CHAA	4 KUIYA		
ROTAVIRUS	KUE'E CHIYOYO JĀVĀĀ ROTAVIRUS	CHAJI'NA	2 YOO		
		CHĀUVI	4 YOO		
NEUMOCÓCICA CONJUGADA 7VAIENTE	KUE'E NANDUKU JĀVĀĀ NEUMOCOCO	CHAJI'NA	2 YOO		
		CHĀUVI	4 YOO		
		CHAUNI	1 KUIYA		
ANTIINFLUENZA	SAYU XAAN	CHAJI'NA	6 YOO TA NDA CHA 35 YOO (YOO UCHI TA UCHI IIN)		
		CHĀUVI	IIN YOO CHANIKĀANVE CHAJI'NA KUJI		
		CHAUNI	35 YOO CHI (YOO UCHI TA YOO UCHI IIN)		

Taa yo'o lu'u xuu tu'un ta'anchi.

Ña tu'un ndaa nu tutu kuenda tatan ta'anchi kaan vekuati kuni ve'e tatan chakotokun:

- a)* Ñojo cha'a chanikaan se'ekun.
- ch)* Tatan, ña kue'e janaachi, ñojo kua kaanve, kuiya ta kivi kua ta'anchi kaanve.
- nch)* Ña tatan kuu java'a kue'e chi'in se'ekun, a kua nduchanve a kua ki'in ka'ni chive.

Ña kuenda va'a tatan SABIN:

- a)* Nañakua kuina jaan koo tichive.
- ch)* Nañakua koo tundo'o jitacha'ave.
- nch)* Nañakua xii se'ekun.

Ñojo kuiya se'ekun ta kua kaanve tatan DPT:

- a)* 9 kuiyave
- ch)* 12 kuiyave
- nch)* 2 nda 4 kuiyave

Taa sivi a tu'un chakumani nu tutu ve'e tatan Ñuko'yo vachi i'ya.

TUTU VE'E TATAN ÑUKO'YO	
KU'VA IYOVE	
RA NI'RI NDISOVE :	
CURP :	
ÑAA ( )	RAI ( )
ÑUU NDAKAÑAA :	
JINI SIVITA SIVI :	
ÑUU TA KIVI NIKAKUVE :	
NDA IYOVE :	

TUTU VE'E TATAN ÑUKO'YO

TA RAKUATI JANIKAKU NDA
CHA 9 KUIYA

TUTU VE'E TATAN				
TATAN	KUEE CHAJANAACHI	ÑOJO CHAA KUA KAAVVE	KUIYAVE	KIVI KUA KAAVVE
BCG	CHAKAYU ITIYO	IIN CHAANI	NUU KAKUVE	
ANTIHEPATITIS B	CHANDAA JITA CHAAYO B	CHAJI'NA	NUU KAKUVE	
		CHAUVI	2 YOO	
		CHAUNI	6 YOO	
PENTAVALENTE ACELULAR (DPAT + VIP + Hib)	KUE'E CHATA'YU JUKUNYO, CHANDI' TATIYO, KUE'E CHANANDIYO, KUE'E CHAXIYO TA SAYU XAAN B	CHAJI'NA	2 YOO	
		CHAUVI	4 YOO	
		CHAUNI	6 YOO	
		CHAKUMI	18 YOO	
DPT	KUE'E CHATA'YU JUKUNYO, CHANDI' TATI KUE'E CHANANDIYO	INGA CHAA	4 KUIYA	
ROTAVIRUS	KUE'E CHIYOYO JAVAA ROTAVIRUS	CHAJI'NA	2 YOO	
		CHAUVI	4 YOO	
NEUMOCÓCICA CONJUGADA 7VALENTE	KUE'E NANDUKU JAVAA NEUMOCOCO	CHAJI'NA	2 YOO	
		CHAUVI	4 YOO	
		CHAUNI	1 KUIYA	
ANTINFLUENZA	SAYU XAAN	CHAJI'NA	6 YOO TA NDA CHA 35 YOO (YOO UCHI TA UCHI IIN)	
		CHAUVI	IIN YOO CHANIKAAVVE CHAJI'NA KUII	
		CHAUNI	35 YOO CHI (YOO UCHI TA YOO UCHI IIN)	

TUTU VE'E TATAN				
TATAN	KUEE CHAJANAACHI	ÑOJO CHAA KUA KAAVVE	KUIYAVE	KIVI KUA KAAVVE
TRIPLE VIRAL S RP	NDI' KAYA, INGA NUU NDI' KAYA TA KUE'E JUKUN	CHAJI'NA	1 KUIYA	
		CHAUVI	6 KUIYA	
ANTIHEPATITIS B (KUENDA RIVI KOTO KAAAN)	CHANDAA JITA CHAAYO B	CHA XI'NA	ATU CHA 12 KUIYAVE	
		KU UVI CHAA	TU CHA KETA 4 YOO CHA CHANIKAAVVE CHAJI'NA	
NDI' KUJAA	NDI' KUJAA	CHAJI'NA		
		CHAUVI		
KUEE NDI' NU IKA RIVI ÑAA TA RAI	KUEE TA'AYU CHASHI	CHAJI'NA	9 KUIYA	
		CHAUVI	9 KUIYA 2 YOO	
		CHAUNI	9 KUIYA 6 YOO	
To	KUEE NDKA	INGA CHAA	RU CHA IYO UCHI UVI KUIYA	
SABIN	POLIOMIELITIS			
RS	NDI' KAYA			
INGA KA TATAN				

Naku'un ini:

Tutu ve'e tatan Ñuko'yo kuu itu'un tutu chacha'a kandii maa ve'e tatan iyo nika'nu ñuu Ñuko'yo. Cha'a tiñuchi chi rakuu jutu a si'i vekuati janikaku ta vekuati iyo 12 kuiya, titakan kundakañi chi se'eñi nakuuve tatan ta ñakua ku'vive kue'e xaan.

Tutu ve'e tatan Ñuko'yo uvi ku'va nata'vi savachi: nu vachi ndi'i ku'va iyo velee ta tutu nu vachi tatan ta'anchi kuu vekuati.

Nu nata'vi ji'nachi vachi **ndi'i ku'va iyo velee:**

- Sivi a ñalu'u a ralu'u kuuve.
- Nu iyove chi jutuve ta si'ive.
- Kivi nikakuve.
- Ndamaa nikakuve.
- Kivi nitiin sivive.
- Ndamaa nitiin sivive.

Nu vachi tatan ta'anchi kuu vekuati, ndaa tu'unya:

- Tatan
- Kue'e chañakua ki'in chive
- Ñojo kua kaanve
- Kuiyave
- Kivi nikaanve

Iyo soo chata chakuu tutu ve'e tatan ñuko'yo, nuuchi ta chatachi, nu ndaa ñakaa iyo ve'e tatan ndakaña'a ta vachi ta'an taniñu ku'va chata'anchi kumiyo chi'inyo.

Tu'un kua ka'vi chaakun

Ka'vi tu'un chavachi i'ya ta java'a ku'va katichi.

- a)** ¡Nakumichiun, sii jaan kuni tinde'e ta'an ndikoyo!
(Chi'in chaiyo kuniun)
- ch)** Ka'an ñakaa nikuu chakan. (Chi'in chanduxaan)
- nch)** ¡Taki jaan kaa i'ya! (Chi'in chaiyo kuniun)
- nd)** Ndasi kuni chatakan iyouun. (Chi'in chanduxaan)
- e)** Jandaku ka tu'un chakuu ka'ankun chi nduvi ku'va.

Chitokun...

Tacha kua ka'vikun nini jaan kua nakotoun ñakaa tuvini ini ñivi a tisi'i a iyo jaan kuniñi, ku'va nika'vikun iti siki, a chasii kuuchi, a chaii a cha ika kuuchi.

Kua nde'e maakun ku'va kua'an ka'vikun tu semplu kuuchi a kuendu nu natu'un kiti kuuchi tikuu kichi tu'un chanduxaan, tu'un chaiyo kunio a tu'un chaii nu tutukan. Tacha kua ka'vikun ji'na ka kua nakua'akun titakan kua kotoun tu'un chanini jaan vachi nuuchi ta kukuiñi nuu chaka'viun nu nani tuun kuati, che'e kua tindee nani'ikun tu'un chanini jaan.

Ka'vi chaa tu'un nandukuyo vachi i'ya.

Uvi yuve'e iyo chi'inyu
nu ki'i ta kee tati
nduvi ta niñu.

([itiyo])

Yu'u ja'a ta kuu nde'ekun andivi
ta nde'ekun ndi'i cha iyo ñuñiviya.

(Tinuuyo)

Nunachi ta ndasichi
Ndulu'uchi ta nduka'nuchi
ta ma'ñuchi iyo matu'un koo

(Ynuo)

Nakani iniyu chaka'vi.

- ¿Ña tu'un ii jaan ka'viyu?
- ¿Nda tu'un nandukuyo ninduii ka'viyu?
- ¿Ama ta'anchi kua ka'vi chaayu?
- ¿Nitaso'oyu chaka'an rajakua'a chi'inyu nu ndi'i nika'viyu?

Ka'vi "Semplu rikuiñi chi ritikoso", vachi nu Tutu chaka'vio, ta tiso va'a chiun tini'i kua ka'viun chi'inchi.

Ka'vi tu'un vachi i'ya natindeechi chi'inkun ku'va kua ka'vikun.

- Kueeni ka'vikun matu'un matu'un tu'un ta nde'e ñacha kuni ka'anchi.
- Jakuenda a va'a ka'ankun ndi'i tu'un chavachi.
- Nde'e ku'va ta'anchi ka'ankun tu'un vachi nu tutuya ta nduku ingaka ku'va ka'ankun chi'inchi.
- Naku'un ini sivichi, nda'a tutu nu ndaachi ta ranitaa ta ranijaya'a inga tu'un ka'an ñivi. Chanini ta'anchi kua ka'ankun ndi'i che'e tajan kua ka'vikun.

Ka'vi tu'un vachi i'ya, nde'e taniñu nani nuuchi ta ka'vi chanatu'un ñivi vachi nuuchi.

Kunichi ñivi chakuu kuañi yaa tinakuañiñi yaa ñuu ta kua nde'eyoyoo kua jakanaa.

Takan, ta kuni ta'anchi nde'eyo ñacha kua ku'vayo chi ñivi kua jakanaa ta ama kua koochi.

Ka'an chanduku tu'un tiñu.

¿Ña tu'un ta'anchi kunda nu tutu kua java'a rajana'a ta nakua keta va'a chakua java'ara?

¿Nda tu'vakun nde'e tu'unya?

¿Ña inga tu'un a viko jakoto ta'an tutuya?

¿Tu'vakun taa tutuya?

Nde'e ta ka'vi tu'un vachi i'ya.

Tutu kana

Rajana'a ve'e jakua'a "Libertad" ta chi'in rakuu nuu chi jutu rakuati jakua'a jatu'undi chi ndi'i ñivi ñuu iyo yati naketando nu kua koo yaa ñuu titakan ñakua naa i'ni yaa cha iyo ñuuyo.

Kua koo ya'vi rava'a ka chañi

Rakuu nuu	\$ 5,000
Rakuu chauvi	\$ 4,000
Rakuu chauni	\$ 3,000

Ku'va kua koochi

Ñuu ta kivi kua koochi: kua ketando tichi ve'e ka'nu kuenda ve'e tiñu ñuu chikua'a kivi nda 13 ta 14 yoo una kuiyaya ka 3:00 chakuaini.

Kunda sivi: kua kicha'a kua kunda sivi kivi kua kee tutuya ta nda nu 10 yoo una.

Yoo kua kuañi: kuu maa kuañi ndi'i ñivi, kunichi cha nduinuu iin 5 a 10 ñivi. Ta kua kuañiñi 20 a 25 minuto.

Sa'ma: iin iin ñivi kua kuañi yaa kua kuna maañi sa'ma ñuu.

Ku'va kua koochi: kua koo iin rakua kuu nuu chi ñivi kua kichi kuañi yaa ta kua kunaando tutu taniñundo.

Rande'e ku'va chañi ñivi: kua koo matu'un rakua kuu nuu kua nde'e chachañi ñivi, rakuu nuu chañi ñivi yaa Asunción Reyes.

Rajatu'un

Rakuu nuu ve'e jakua'a   Rakuu nuu chi jutu rakuati
Rajakua'a: Mario López Merino   c. Armando López Mendoza

Ñuu chikua'a, ñunduva 10 nda yoo ucha kuiya 2017

Jata'an tu'un vachi chiyo va'a chi inga chiyo so'o.

**Rande'e
ku'va chañi
ñivi**

Kuuchi xu'un
chatindee chi ñivi
kua jakanaa.

Rajatu'un

Ka'anchi nda iti kua
kuuchi ta ña kivi.

Kunda sivi

Ñiviya kua ka'an yoo
va'a ka nichañi.

Ya'vi

Ñiviya ndiso tiñu ta
nde'e tandi'i chakua
koo.

**Yoo kua
kuañi**

I'ya kuu nu tiin sivi
ñivi kuni kuañi.

**Ñuu ta kivi
kua koochi**

Cha'achi ndani ñivi
kuu kua kuañi yaa.

Naku'un ini:

Tutu kana kuu matu'un tutu nu vachi tu'un chajatu'unyo chi'in ñivi iin viko nu kua koo chakua jakanaañi ta cha iyo ku'va chakua java'añi itu'un tiñu ta ñakuu kua ya'a kavañi tu'unkan. Tu'un chata'anchi kuisochi kuu:

Tu'un kuu nuu: Kuu tu'un chaka'an ñacha kua koo ta ña kuenda jatu'un tiñu chi'in ñivi.

Chata'anchi: I'ya ka'anchi ku'va iyo tiñu kuenda viko ta chata'anchi java'a ñivi a chakua ku'vañi ta kua kuu kua ki'viñi. I'ya ka'an ta'anchi ndamaa ta ña kivi kua koochi.

Ku'va iyo tiñu: I'ya cha'achi kuenda ñakaa kua koo tiñu kua kundaku ñivi, chata'anchi ta chañata'anchi java'añi, ta chakan kua ku'va iin ku'va chakua kuu jakanaañi. Ka'an ta'anchi i'ya tikua koo rakua ka'an yoo kua jakanaa, ta rakan kuu rakua nde'e chajava'a ñivikan.

Ya'vi: I'ya ndaa chakua jakanaa ñivi ta ñojo ya'viñi.

Chanini jaan kua ka'an tiñu yoo rajatu'un chi'in ñivi a ndaa ve'e kee tiñuya.

Nakani ini ta kua taakun itu'un tutu kana chi'in ndi'i ñivi jakua'a chi'inkun kuenda chakua koo viko chito naa kuenda viko ndii. Ka'vi tu'un nani i'ya natindeechi chi'inkun.

¿Ñacha jakoto tutu kana?

¿Yooni nuu kua ku'un tutu kana?

¿Ama ta nda iti kua koochi?

¿Ñacha kua ni'i ñivi kua jakanaa a kua koo ya'viñi?

¿Ñacha ta'anchi kua kaka tiñu chi'in ñivi kua kuni ki'vi?

**Ku'va chaka'an tu'un chaninde'ekun, taa
itu'un tutu kana kuenda chakua koo chito naa
kuenda viko ndii.**

A large, light beige rectangular area with a wavy top and bottom edge, resembling a piece of paper. It features horizontal lines for writing and a spiral binding on the left side.

Nde'e a va'a nichinu tutu kana chanijava'akun.

- ¿Kachi ka'an tu'un chajakoto tiñu?
- ¿Nitaakun ñacha kua chiniñu'u rakua ku'un i'ya?
- ¿Ka'anchi ña kuenda nichinu tutu kana?
- ¿Nani ñacha kua ni'i ñivi kua jakanaa?

Janduva'a va'a inga cha'a tutu kana ta nde'e ña tu'un nikumani nuuchi.

Jainduku tu'un nitaakun

Ku'va chavachi jakua'ayo kuenda tutu ve'e tatan
Ñuko'yo chi'in tutu kana. Ka'an kumi ta'an ku'va kaachi.

Tutu ve'e tatan Ñuko'yo

Tutu kana

Taa ta natu'un ta'an.

¿Ñacha kuu chasama nu iin iin tutu?

¿Ama ta nda chiniñu'u tiñu iin ta iinchi?

¿Ña kuenda chinuchi itu'un itu'un tutuya?

Jaxini tu'un ka'ankun

Ka'vi tu'un vachi tichi chakumi tutun ta nde'e ñakuvi sama ka'anchi.

sii	ku'un	tiin
te'e	iki	siin
jukun	ku'u	tii
si'in	juku	si'i
		te'en
		ikin

Taa tu'un chanika'vikun iti siki tichi chakumi tutun. Nde'e ku'va chandeku tu'un nuuchi.

sii _____

tiin _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

¿Ñacha kuu chasama chi'in tu'un ndeku chiyo va'a ta tu'un ndeku chiyo so'o?

Taa tutu jandoo tiñu chi'in tu'un ndaa tichi chakumi tutun.

I'ya taa tutu jandoo tiñu.

si'i

ku'u

tiin

te'en

iki

te'e

jukun

si'in

A large, light green, spiral-bound notebook page with ten horizontal lines for writing. The page is positioned to the right of a list of words, which are enclosed in a dotted orange box. The words are: si'i, ku'u, tiin, te'en, iki, te'e, jukun, and si'in. Each word is aligned with a horizontal line on the notebook page.

Ku'va chakua'an kutu'vakun. Taa ku'va ta'anchi kunda va'a tu'un vachi i'ya inga chiyo.

Tu'un	Ku'va ta'anchi kundachi
tun	
ke	
in	
kue	
si	
kuan	
yut	
kat	

Vaka tuun va'a nu nani va'a tu'un.

ke	kee
kee	keen
kue	kuee
sin	siin
si'i	si'
yutu	yute
taka	take

Vaka yo'o lu'u xuu tu'un ndaa va'a i'ya.

- Ndasu jaan soko yutun.
- Ndasu jaan soko yuku.

- Kua'a jaan ita kuaan tia'vi viko ndii.
- Kua'a jaan ita kuaa tia'vi viko ndii.

- Oso matu'un taka saa nu yutu tikuaa inda ve'i.
- Oso matu'un tekua saa nu yutu tikuaa inda ve'i.

Kunichi

- Ka'vi sivi tutu chi'in jinichi ta nde'e ku'va kaa iin **tutu sivi** ta koto ña tu'un ndaa nuuchi.
- Kituni ini va'a ku'va kaa iin **tutu sivi** takan kua kotoun ñani tu'un ta'anchi kunda nu tutuya.
- Nanduku ta nde'e tu'un chata'anchi ku'un nuu matu'un **tutu sivi** ta ñakuvi chiniñu'u tiñu chi'inchí.
- Nakua'a ka'vi chaakun, ta ka'an ku'va ka'an chasii jaan.
- Nde'e ta koto ña tu'un ndaa nu itu'un **tutu ka'an ku'va chinu chakachio**.
- Taa iin **tutu ka'an ku'va chinu chakachio** ku'va chaka'an tiñu.
- Nde'e ta taa va'a ndiko ña tu'un kumani nu **tutu ka'an ku'va chinu chakachio**.
- Nde'e ku'va kaa iin **tutu sivi** ta iin **tutu ka'an ku'va chinu chakachio**.
- Nakoto ña tiñu jakoto iin **tutu sivi** ta iin **tutu ka'an ku'va chinu chakachio**.
- Jainduku iin **tutu sivi** chi'in iin **tutu ka'an ku'va chinu chakachio**.
- Nakoto ñakaa nata'vi *sílaba* kuenda tu'un ka'anyo chakuu tu'un ñuu savi.

Nde'e taniñu vachi nu tutuya chi'in tu'un chanatu'un ta'an ñivi, ta ka'an chandukutu'un tiñu.

¿Ta ama kua ku'va tiñu xu'un chi'inkun ta kua kicha'akun tachikun?

iA chakan jaxini jaanyu!, tichikan tiñu iin tutu tajan kua niliyu chi'inchi. Tutukan kuu tutu nu vachi kandii maa ku'va iyoyu.

Ki'in tutu taniñukun na.

iÑañu'u inikun tijakunaai chi'inchi!, ta ka'an tiñu tinakunaai inga tutu ndaa kandii maa ku'va iyoyu.

¿Ña tutu kuu chaka'an ñiviya?

¿Ña kuenda va'a tutuya?

¿Yoo java'a tutuya?

¿Ndamaa tu'vaun nde'e tutuya?

**Ka'vi inga cha'a tutu sivi ta taa ndaa tu'un
kua'an ji'na kuii ta ndaachi jandi'i. Taa va'a
ndiko chi'inchii inga yukun nani xiñichi.**

Sivi jutu ta sivi si'i

Tuni ka'vio kuenda
tutu ta nda'a tutu

Ndi'i maa tu'un
ku'va nikaku ñivi
xuchii tutu siviya

Cha'a sivi rakuu
nuu ve'e nu kee tutu
sivi

Kivi ta ndamaa
nichinuchi

Tuni ii kuenda
Ñuko'yo ta kuenda
ñuu ndakaña'a

Jinichi

Kivi nichinu tutu
siviya

Tuni ve'e nu kee
tutu sivi

Tuni ka'vio kuenda
tutu sivi

Taa yo'o lu'u xuu tu'un ka'an chandukutu'un tiñu.

¿Yoo cha'a sivi tiin nu tutu sivi?

- a) Kuenda rakumitiñu
- ch) Kuenda rakuu nuu chi ve'e nu kee tutu sivi
- nch) Rakumi xu'un

¿Nda kivi nitiin sivi ñivi xuchii tutu siviya?

- a) 10 ndaa yoo u'un kuiya 1983
- ch) 5 ndaa yoo iín kuiya 1983
- nch) 2 ndaa yoo uni kuiya 1938

¿Ta iin ña ora nikaku ñivi xuchii?

- a) 12:00
- ch) 06:00
- nch) 04:50

¿Nda ñuu nikaku ñiviya?

- a) Ñuu Ñoko
- ch) Ñuu Chikua'a, Ñunduva
- nch) Ñuu Ñuta

Nde'e tutu sivi chavachi tichi Tutu ka'nu ta taa tichi chakumi tutun tu'un chakumani.

Ta ku'va cha kuu yu'u ranuu ve'e nu kee tutu sivi cha'i kuenda chatutuya ndiso tuni ka'vio kuenda tutu ka'un chakaku ñivi ve'e nu kee tutu sivi nu ndiso tiñuyu ndaa ndi'i tu'u vachi i'ya:

Ñivi tiin sivi

Tu'un kuenda raxuchii:

Sivi

Kivi nikakura

Nda ñuu

A nditora a chi'ira

Ñacha kuuchi ña'a a rai

Yoo chandaka chi'inra

Kivi ta ñuu chinu tutuya

Ñivi nijava'a
Ñivi tiso va'a tutuya

Tu'un ndaa nu tutu siviya ninaki'in ta nicha'a kuenda ndiko maa ve'e naki'in tiñu. **079605**

Naku'un ini:

lin **tutu sivi** kuu itu'un tutu ika chacha'a rakuu nuu Ve'e nu kee tutu sivi chi ndi'i ñivi kaku Ñuko'yo.

Kuuchi matu'un tutu chacha'a kuenda ña ñivi kuuyo ta nani ta'an nda ñuu nikakuyo.

Kuuchi iin tutu chañakuu chiniñu'u ingaka ñivi matu'uni ñivi xuchii chi'inchi ta ñakuu janaayo tu'un vachi nuuchi.

Tu'un vachi nuuchi kuu:

- Jinichi
- Tuni ka'vio kuenda tutu ta nda'a tutu
- Kivi ta ndamaa nichinuchi
- Ndi'i maa tu'un ku'va nikaku ñivi xuchii tutu siviya
- Cha'a sivi rakuu nuu chi Ve'e nu kee tutu sivi
- Kivi nichinu tutu siviya
- Tuni Ve'e nu kee tutu sivi
- Tuni ka'vio kuenda tutu sivi

Tu'un kua ka'vi chaakun

Ka'vi tu'un chavachi i'ya ta java'a ku'va katichi.

- a)** Koto nikuaa joko cha jakatitu'un tiñu kuati ndaa iti siki tichakua ndunaa. (Chi'in chaii)
- ch)** Va'a jaan inira. (Chaka'an ndaa)
- nch)** Tu iyoun itu'un nu ika, kua'an kua koo nu kuu kakukun, (Chi'in chaii)
- nd)** ¿Nijatiñukun vi? (Chaka'an ndaa)
- e)** Nuukundi vitin nijakanaandi. (Chi'in chaii)
- ng)** Kuni jaan kuni jaain chi'indo. (Chaka'an ndaa)
- i)** Nanduku jini ta taa iin tu'un chaka'an chi'in chaii ta juuni kuu ka'an ndaakun chi'in tu'unya.

Chitokun...

lin iin maa ñivi ka'vi kuu ku'va maañi ndusun kuniñi chi'in chaka'viñi, ku'va chata'anchi kua chini inga ñivi. Kua sama ku'va ka'viñi tu rakuati a ñivi cha'nu chini tu'unya, a chitoñi a ñachitoñi tu'unkan. Chakan tacha kua ka'viyo ta'anchi ki'in kuendayo ñacha kuni ka'an tu'unkan, ña ñivi kua chini chakua ka'viyo titakan kua kotoyo ñakaa ta'anchi ka'viyo, tu kuu nda'akun a nuukun ku'va ka'anchi, ta nde'ekun nuu ñivi ku'va kua'an ka'vikun kua kutuni iniñi ta kua taso'oñi chaka'vikun.

Nini ta'an kotokun titacha ka'vi tiñu itu'un tutu cha'achi kuenda ku'va chasii kuni ñijakua'a chi'inchi titakan kua ku'va va'añi kuenda tu'un chandaa nu tutu.

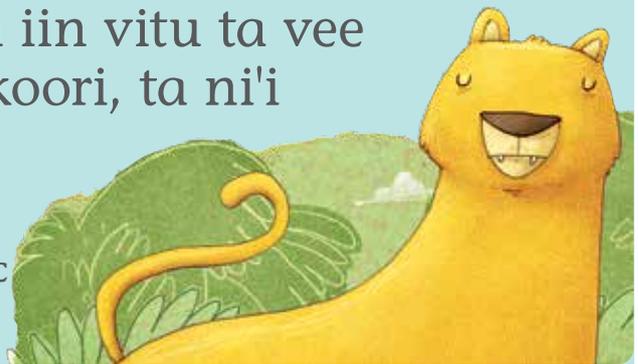
Ka'vi chaa tu'unya ta kutuni ini tu'un ka'anchi.

Iin rindisutun

Cha iyo jaan kuiya, iin tichi ku'u kivi chakoo matu'un rindisutu ka'nu jaan. Ta maa maari ndakaña'a chi ndi'i kiti iyo ikan.

Keta iin kivi, nicha nde'e rindisutu cha'nukan chi'in kiti va'a ini chi'inra chaiyo tichi ku'ukan, ta kicha'a tuchi uvi ta'an racha'ni kiti chi'inri. Joko nikakuri tikii jaanri, chakan ñanichi'iri. Ta ku'va kua'an chinu ni'iri, nikati'i cha'ari iin vitu ta vee nduvari, joko chinuri ndakoori, ta ni'i jaan kua'anri nda ve'eri.

Ranita: Gerónimo Ricardo Can Tec

Natu'un ta'an chi ñivi nichini chaka'vikun.

- ¿Ñacha kuni ka'an tu'unya?
- ¿Yoo kuenda ka'anchi?

Nakani iniyu chaka'vi.

Nikutuni iniyu chaka'an iin iin tu'un nata'vi sava.

Ndi'i ( )

Ña'ni ( )

Nduii tu'un chakuni ka'an iin iin tu'un nata'vi sava.

Ndi'i ( )

Ña'ni ( )

Ka'vi tu'un kuenda "Riina chi ritio'o", vachi nu Tutu chaka'vio, ta tiso va'a chiun tini'i kua ka'viun chi'inchi.

Ka'vi tu'un vachi i'ya natindeechi chi'inkun ku'va kua ka'vikun.

- Kueeni ka'viun tu'unya ta nde'e ñacha kuni katichi.
- Jakuenda a va'a ka'ankun ndi'i tu'un chavachi.
- Nde'e nda tu'un nini jaan ta tu'un chanani xiñichi, nakua'a ndinuu ku'va kuu ka'ankun matu'un tu'un, ta nde'e nuu ñivi chini chaka'vikun ta ñajanaa i'nikun tu'un nata'vi sava nu kua'an ka'vikun.
- Naku'un ini ñakaa nanichi, nda'a tutu ndaachi, ta yoo nitaa chi'inchi ta yoo nijaya'a chi'inchi chi inga tu'un. Chanini ta'anchi kua ka'ankun ndi'i che'e tajan kua ka'vikun.

Ka'vi tu'un vachi i'ya, ta nde'e taniñu ndeku nuuchi ta ka'vi chanatu'un ñivi.

Kuni jaan racha'nu Karlo chanakutu'va rakuati se'era ku'va chinu kalu java'a ñivi iyo iti yu'u nduta ñu'u Ñunduva, chitora ñani chaki'vi jinichi ta ñakaa chinuchi, joko kunira nañakua naa ini se'era ñani chakunichi jata tiñu ta kua kuinuchi.

Natu'un ta'an ta taa chandukutu'un tiñu.

¿Ñakaa nani tutuya a ña sivichi?

¿Yoo java'a tutuya?

¿Tu'vaun taa tutuya?

Nde'e ta ka'vi tu'un vachi i'ya. Kasi kuta sivi tu'un chatuun ka nani.

Kalu ñu'ma

Chaki'i jinichi

1 kilu kuñu jundiki

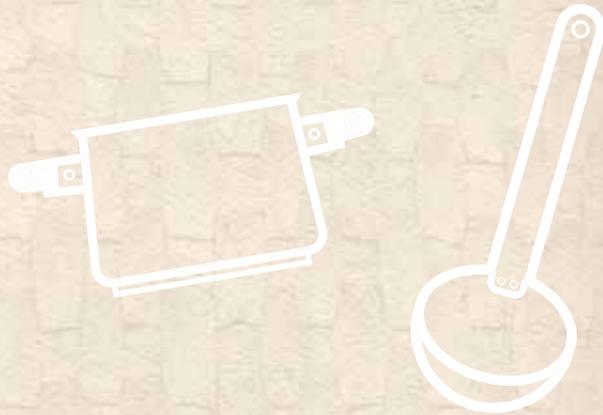
¼ kilu ya'a kua'a

½ kilu tikumi

1 nu'u axu

8 nda'a yuva ndoo

Ñii ku'va kuni maakun

Ku'va chinuchi

Kua kuñu'ma kuñu nu chito yutu tuyaa; ti'yo ya'a kua'a, ta kua kundi'ichi nu yoso chi'in axu.

Va'a va'a kua ndoo kuñuan tajan kua ki'vichi tichi matu'un kisi ka'nu ta juni kua ki'vi ñii chi'inchí, nu cha niti'yochi tajan kua ki'vi ya'a. Kua kuisochi ju'va ka ta nu ndi'i kua ki'vi yuva ndoo.

Ka'an ña kuenda ta'anchi ku'un ndi'i tu'un vachi nu iin tutu ka'an ku'va chinu chakachio.

Chata'anchi kotoun:

Ku'va chinuchi:

Chaki'i jinichi:

Naku'un ini:

Iin **tutu ka'an ku'va chinu chakachio** kuu itu'un tutu cha'a tiñu cha kua ja'vayo, vati cha'achi kuenda ku'va ta'anchi java'ayo iin ña tiñu ta ka'anchi iin iin chata'anchi ja'ayo ta kua kee va'a tiñu kunio. Nu tutu cha'a tiñu ja'ayo vachi ñani ndatiñu kua chiniñu'uyo ta kua kuinu iin tiñu; vachi ka'anchi iin iin chakua java'ayo, ta vachi taniñu chacha'a ta'anchi kuenda ta vachi ta'an tu'un chakua tindee, a chañata'anchi java'ayo a ñacha ta'anchi jakuendayo.

Kalu ñu'ma

Chaki'i jinichi

- 1 kilu kuñu jundiki
- ¼ kilo ya'a kua'a
- ½ kilo tikumi
- 1 nu'u axu
- 8 nda'a yuva ndoo
- Ñii ku'va kuni maakun

Ku'va chinuchi

Kua kuñu'ma kuñu nu chito yutu tuyaa; ti'yo ya'a kua'a, ta kua kundi'ichi nu yoso chi'in axu.

Va'a va'a kua ndoo kuñuan tajan kua ki'vichi tichi matu'un kisi ka'nu ta juni kua ki'vi ñii chi'inchi, nu cha niti'yochi tajan kua ki'vi ya'a. Kua kuisochi ju'va ka ta nu ndi'i kua ki'vi yuva ndoo.

¿Ñakaa chinuchi?

Ñacha ta'anchi ku'un ji'na ka:

Ñacha kua'an ndiko:

Ñacha jandi'ichi:

¿Ña inga ka kuu ki'vi jinichi ta nduasin kachi?

Chi'in tu'un chaninde'ekun, taa matu'un tutu ka'an ku'va chinu chakachio.

Chaki'i jinichi

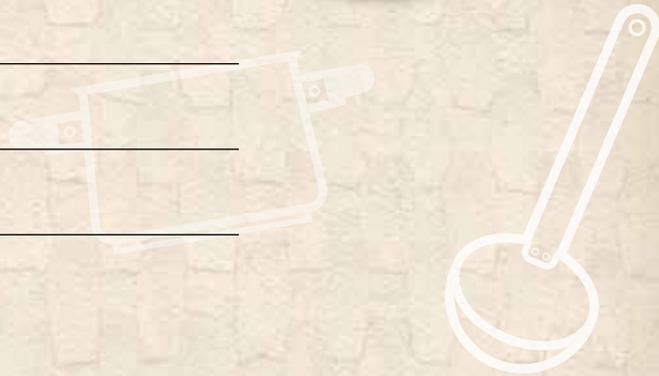

Ku'va chinuchi

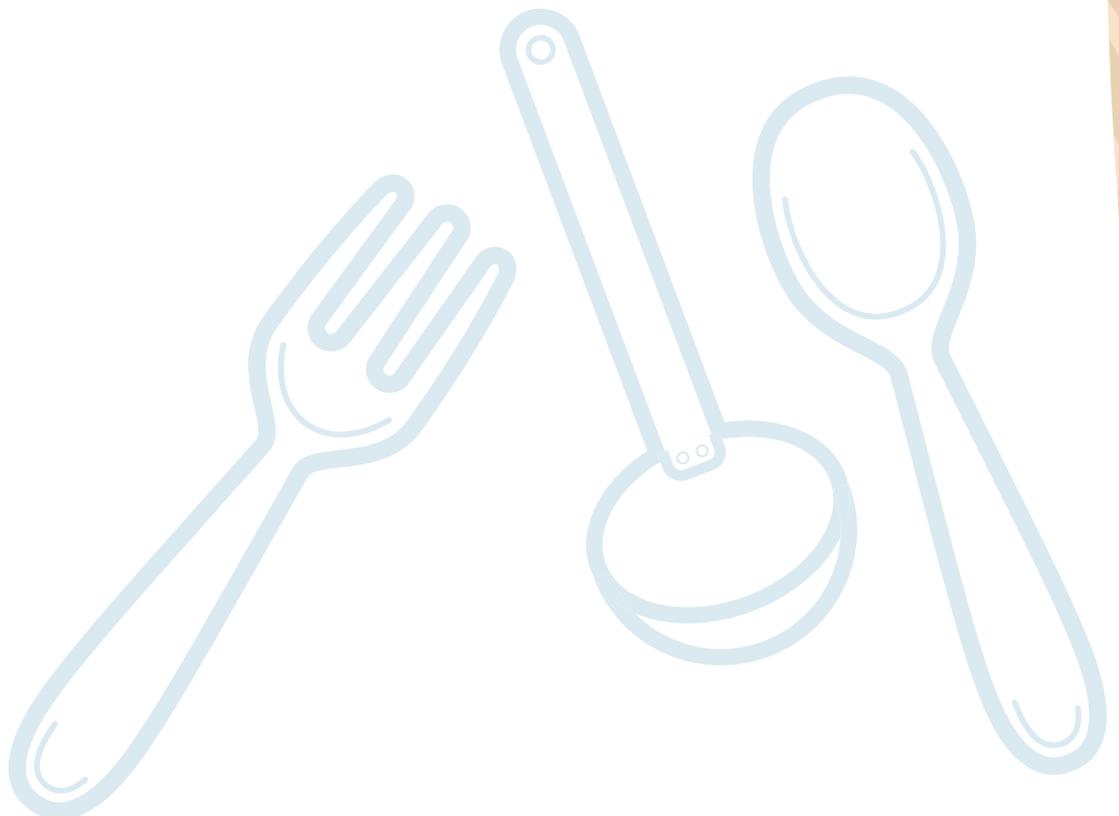

**Taa chaa ndiko chi'inchi tu iyo nu nikumani,
ki'in kuenda tu'un vachi i'ya.**

- ¿Nani sivi chakachio nu tutu nitaakun?
- ¿Nitaakun kandii chaki'i jinichi?
- ¿Nika'an va'a va'akun ñakaa chinuchi?

**Ka'an chi'in rajakua'a chiun naka'vira tutu ka'an ku'va
chinu chakachio chanitaaun ta ndukutu'un tu'un
vachi i'ya.**

- ¿A kachin ndaa tu'un ku'va chinuchi?
- ¿A kachin ndaa tu'un ka'ankun chakuu ki'i jinichi ta
nakua nduasi ka?
- ¿Va'a taakun ndi'i tu'un vachi nu tutu java'akun?

Java'a chaa ndiko tu'un ka'an ku'va chinu chakachio tu ñakachin va'a ka'anchi a tu nika'an rajakua'a chi'inkun inga ka chakuu taakun.

Chaki'i jinichi

Ku'va chinuchi

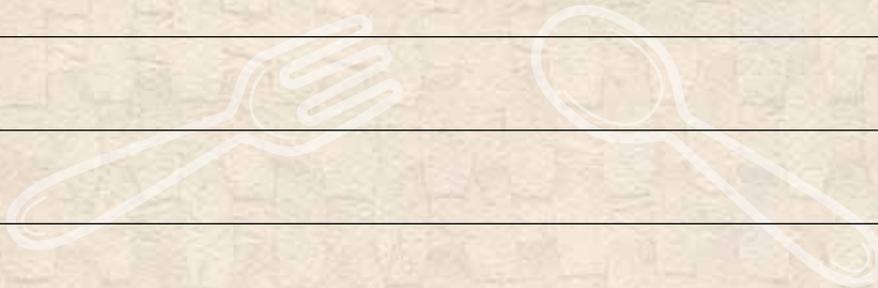

Jainduku tu'un nitaakun

Ninde'ekun chakuu iin tutu sivi ta chakuu iin tutu ka'an ku'va chinu chakachio. Kuu ka'ankun kumi ta'an ku'va kaachi.

Tutu sivi

Tutu ka'an ku'va chinu chakachio

Taa ta natu'un ta'an.

¿Ñacha kuu chasama nu iin iin tutu?

¿Ama ta nda chiniñu'u tiñu iin ta iinchi?

¿Ña kuenda chinuchi itu'un itu'un tutuya?

Jaxini tu'un ka'ankun

Ka'vi tu'un vachi i'ya ta jakuenda va'a va'a tu'un chatuun jaan ka tanata'vi silabachi nu yo'o.

Taki cha'an **itaya**.

Kuaan kaa **ve'eyu**.

Tandi'iyó kua ku'un **vikó**.

Ninde'eyu matu'un **koo** ka'nu.

Xiko **si'iyu** jita.

Ka'vi ta jakuenda tu'un vachi i'ya. Tajan, nanduku chi'inchí nu tu'un sakanuu i'ni.

ve'e

sa'va

sukun

nuni

ita

yutu

viko

taka

koo

si'i

tuun

Tu'un sakanuu i'nu.

v	e'	e	s	m	s	u	k	u	n
e	e	m	a'	v	t	j	e	a	u
u	k	e	v	o	i	v	u	t	n
r	t	k	a	u	t	i	r	s	i
s	i'	i	n	t	a	k	a	u	o
k	n	t	u	u	n	o	n	m	i
y	u	t	u	n	a	e	k	o	o

Ku'va chakutuni iniun, ¿ñaku'va kaa tu'un chanika'vikun ta ndaachi nu tu'un sakanuu i'ni?

Jata'an chi matu'un yo'o lu'u tu'un chandaa iin chiyo chi'in taniñuchi.

ve'e

itu

ita kuaan

ka'vi

yutu

Chi'in tu'un chaninde'ekun chi'in taniñuchi, taa u'un ta'an tu'un nu yo'o vachi i'ya.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Chi'in tu'un vachi i'ya vaka "✓" tu va'a ndaachi ta vaka "x" tu ñava'a ndaachi.

Uva jaan soo tikuaa.	
ñukuii ninde'e Iku ndiu'u.	
kaa jaan Soo yutu ndava.	
¿Kuu ku'vaun chakan chi'inyu?	
Tacha nikaxanra nika'anyu, iyo yoo ninaku'un ini chiun.	
Kua jatu'un maara chi'in rava'a ini chi'inra chakua koo viko.	

Jaketa ndi'i tu'un kumani nu yo'o lu'u chi'in tu'un vachi iti xuu.

Kua'an kua jata ita _____ tikua jakutuyo.

- a) kuaan
- ch) kuaa
- nch) kua'a

Kua _____ yu tika'nu jaan savi kuun.

- a) ti'i
- ch) tii
- nch) tiin

Kuñu _____ kua kuinu kalu ñu'ma.

- a) xaa
- ch) xaan
- nch) xa'an

Sa'ma _____ ndichiyu.

- a) chaa
- ch) cha'a
- nch) cha'an

Kunichi

- Nde'e va'a ku'va kaa tutuya ta taniñu ndaa nuuchi titakan kua nakotoun ña tu'un ndaa nuu **tutu taniñu**.
- Kutuni ini ku'va vachi **tutu taniñu**, takan kua nakotoun ku'va kaachi.
- Nanduku ta nde'e tu'un chata'anchi ku'un nuu itu'un **tutu taniñu** ta ñakuvi chiniñu'u tiñu chi'inchí.
- Chaa ka'vikun ta nde'e ña tu'un kuu chanini jaan ndaa nuuchi.
- Nde'e ña tu'un kua tiin nu **tutu tachiyo nu ñivi**.
- Taa iin **tutu tachiyo nu ñivi** chi'in tu'un chacha'a tiñu.
- Nde'e ta java'a ndiko matu'un **tutu tachiyo nu ñivi** tu kumani tu'un nuuchi.
- Nde'e ku'va kaa iin **tutu taniñu** ta iin **tutu tachiyo nu ñivi**.
- Nakoto ñacha kuni ka'an matu'un **tutu taniñu** ta matu'un **tutu tachiyo nu ñivi**.
- Jainduku iin **tutu taniñu** ta matu'un **tutu tachiyo nu ñivi**.
- Nakoto ña inga ku'va kuu ka'anyo sivi ñivi, sivi cha nani siin maa ta sivi chatiin chi'in inga tu'un nu tu'un nani.

Nde'e taniñu vachi nu tutuya chi'in tu'un chanatu'un ta'an ñivi, ta ka'an chandukutu'un tiñu.

iNakumi chiun,
Xito kori! Ka'an
chiyu, ñakaa iyo
se'e raikun?

iNakumi chiun! Va'ni
kaa nu indira, cha
nitachira xu'un nuuyu.

iVa'a jaan
tu takan!

Takan vi, joko itu'ni
tiñakuu tavayu xu'unkan,
tichikan tiñu chi ru tutu
chachiniñu'uyo tacha ndukuyo
kumitiñu, ta ñakumiyu chi'inru.

¿Ña tutu kumani chi racha'nuya?

¿Ña kuenda va'a tutuya?

¿Yoo java'a tutuya?

Nde'e tu'un chatuun kaa chi'in taniñu vachi i'ya. Tajan natu'un ta'an chi'in ñivi jakua'a chi'nkun chandukutu'unchi.

 INSTITUTO FEDERAL ELECTORAL
REGISTRO FEDERAL DE ELECTORES
CREDENCIAL PARA VOTAR

NOMBRE LOPEZ SANTIAGO VICTOR EDAD 75 SEXO H

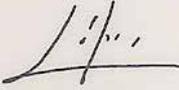
DOMICILIO
AV. ADOLFO LÓPEZ MATEOS 656
BARR ÑUNDAZU 71740
SAN PEDRO JICAYAN, OAX.

FOLIO 0720112800658 AÑO DE REGISTRO 2007
CLAVE DE ELECTOR LPSNVC31061820H000
ESTADO 20 DISTRITO
MUNICIPIO 310 LOCALIDAD 001 SECCIÓN 1486

ESTE DOCUMENTO ES INTRANSFERIBLE,
NO ES VALIDO SI PRESENTA TACHADURAS O ENMENDADURAS.

EL TITULAR ESTA OBLIGADO A NOTIFICAR EL CAMBIO DE DOMICILIO EN LOS 30 DIAS SIGUIENTES A QUE ESTE OCURRA.

MANUEL LÓPEZ BERNAL
SECRETARIO EJECUTIVO DEL
INSTITUTO FEDERAL ELECTORAL

66289043E07877

Gerardo Medina Mata

ELECCIONES FEDERALES				LOCALES								EXTRAORDINARIAS Y OTRAS		
12	15	18	09	09	10	11	12	13	14	15	16	07	08	

- ¿Ñacha ka'an sivi tu'un chatuun ndaa jinichi?
- ¿Ñakuvi nani taniñu chi'in cha'a sivi ñivi nu tutuya?
- ¿Ña kuenda va'a tuni ka'vio chakuati ndi'i ndaa nu nani taniñu ñivi?

Vitin kua ka'viun tu'un vachi iti siki.

Vitin cha nika'viun tu'un vachi nu tutu taniñuya, taa itu'un "x" nu nani tu'un chanini jaan ta'anchi kichi nuuchi.

- Tuni tutu ñivi
- Sivi
- Tuni nda'a
- Kivi
- Tu'un ku'va iyo ñivi xuchii
- Taniñu
- Tu'un nata'vi sava
- Cha'a sivi ñixuchii
- Tuni
- Tuni ka'vio kuenda tutu taniñu
- Tuni ñixuchii tutuya

INSTITUTO FEDERAL ELECTORAL
REGISTRO FEDERAL DE ELECTORES
CREDENCIAL PARA VOTAR

NOMBRE
LOPEZ SANTIAGO VICTOR

DOMICILIO
AV. ADOLFO LÓPEZ MATEOS 656
BARR ÑUNDAZU 71740
SAN PEDRO JICAYAN, OAX.

FOLIO 0720112800658 **AÑO DE REGISTRO** 2007

CLAVE DE ELECTOR LPSNVC31061820H000

ESTADO 20 **DISTRITO**

MUNICIPIO 310 **LOCALIDAD** 001 **SECCIÓN** 1486

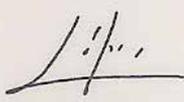
EDAD 45
SEXO H

NO ES VALIDO SI PRESENTA TACHADURAS O ENMENDADURAS.

EL TITULAR ESTA OBLIGADO A NOTIFICAR EL CAMBIO DE DOMICILIO EN LOS 30 DIAS SIGUIENTES A QUE ESTE OCURRA.

1187034068793

MANUEL LÓPEZ BERNAL
SECRETARIO EJECUTIVO DEL
INSTITUTO FEDERAL ELECTORAL

Gerardo Medina Mata.

ELECCIONES FEDERALES

12	15	18	09
----	----	----	----

LOCALES

09	10	11	12	13	14	15	16	07	08
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

EXTRAORDINARIAS Y OTRAS

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nanduku nu tutu taniñu chandukutu'un tiñu i'ya.

¿Ñojo kuiya ñixuchii taniñu ndaa nu tutukun?

- a) 15 kuiya
- ch) 57 kuiya
- nch) 45 kuiya

¿Ña kuiya nichinu tutu ñixuchii tutu taniñuya?

- a) 2010
- ch) 2001
- nch) 2007

Ñuu nu iyo ñixuchii tutu taniñuya kuu:

- a) Ñunduva
- ch) Ñuu Jini titi
- nch) Ñuu Chikua'a

Taa ña tu'un kumani nu yo'o lu'u ta ta'anchi ku'un nu itu'un tutu taniñu.

Tuni Tu'un ku'va iyo

ñivi xuchii tutuya

Kuiyañi Tuni ka'vio kuenda tutu taniñu.

Naku'un ini:

Iin **tutu taniñu** kuuchi matu'un tutu chacha'ara ndiso tiñu ve'e nu chinu tutu taniñu kuenda ndi'i ñivi Ñuko'yo, chi'in rarai ta chi'in ñiña'a tu cha ketañi 18 kuiyañi.

Kuuchi matu'un tutu chañakuu sama ta'anyo ta ñakuu janaayo tu'un vachi nuuchi, va'achi vati chi'inchii kuu nakoto inga ñivi chi'inyo ta kuu tavayo iin tutu a xu'un.

Kua'a jaan ve'e ndiso tiñu kuenda randakaña'a tamaa ve'e jakua'a, ve'e tatan, ve'e xu'un, ta ingaka ve'e chikan tutuya titakan tu kua java'ayo matu'un tiñu kua koto ve'ekan yoo kuu ñivi cha'an.

Tu'un nini jaan chandisoichi nu ndaa taniñu kuu:

- Ve'e ndakaña'a nu nichinuchi
- Tu'un kuenda ñivi xuchii tutuya (sivi ta jini sivi, ndamaa iyoñi, kuiyañi, chakuura)
- Taniñu
- Tuni ñixuchii tutuya
- Tu'un kuenda ñuu ndakaña'a chi'inñi chi'in vetiñu
- Tuni nda'a
- Tuni ka'vio kuenda tutu taniñu
- Cha'a sivi ñixuchii tutuya
- Nu vachi kuiya chakua ku'unñi kua ndukuñi kumitiñu chi'in randakaña'a

Tu'un kua ka'vi chaakun

Ka'vi tu'un chavachi i'ya ta java'a ku'va katichi.

- a)** Ñanani'iyu chi'inchi. (Chi'in chanda'vi).
- ch)** ¿Ñakaa iyoun? (Chi'in chasii)
- nch)** Ikan vachi ndi'i kara. (Chi'in chanda'vi)
- nd)** Cha kicha'a kuun savi. (Chi'in chasii)
- e)** Nanduku inga ka tu'un chakuu ka'ankun nduvini ku'va.

Chitokun...

Nu kua ka'vi chaakun, chanini jaan kua ku'vakun ndusunchi, titakan kua kutuni ini ñivi chachini chaka'viun tu'un kuni ka'anchi.

Tu kua samakun ndusunkun ku'va vachi ka'an ñivi nu tutu, ta cha'akun inga ka ndusun ku'va java'a ñivian, ta natavaun chatuvini iniñi ta ndikukun tu'un kuati ta chakuiñi nuukun kua kuni ñivi kua taso'oñi chaka'vikun.

Ka'vi chaa tu'un vachi i'ya.

Java'a ji'na chaka'an i'ya tajan kua ka'vikun:

- Itu'uni maakun ka'vi kuee ji'na.
- Nde'e tu'un chanini jaan ndaa nuuchi ta ña tu'un kuni katichi.
- Nakua'a ka'vikun kua'a cha'a tajan kua ka'vi chaakun.

Iin ralu'u kuka chandakaña'a

(Ju'va tu'un chandaa nu tutu: Nani'i ta'anra chi ñukuii)

...Nika'an riñukuiian chi ralu'u kuka:

—Ña'ni maa chasii iyoyu nu ñuñivia: maani cha'niyu tiñuu ta rarai cha'nira chi'inyu. Iini ku'va iyo ndi'i ritiñuu ta iini ku'va iyo ndi'i rarai. Chakan, kundi'i jaan iniyu. Joko tu maakun ta kua kuu janaun chi'inyu, sii jaan kua kuniyu ta kua sama ku'va iyoyu.

”Kua nakotoyu siin ka ku'va ka'a cha'a rarai vati chitoyu ku'va ka'a cha'ara tacha kuni ka'nira chi'inyu ta chakindi xe'i. Joko tu ka'a cha'akun kua keei nu indi xe'ei; kua kuuchi ta iin ndusun yaa. Ta inga ku'va, ¿nde'ekun ñu'u nu tachi trigu?

Yu'u ñachachiyu paan ta ni trigukan, ñu'u
nu tachi trigu ña'ni ndaya'vichi chi'inyu.
¡Nda'vi ndava'a kuniyu!

”Joko yo'o tachan jaan ixi jiniun. ¡Ta tu kuu
janakun chi'inyu! ¡Ya'a ku'va sii kua kuniyu!,
vati ndi'i maa trigu tekuya kua jakichi ku'un
inichi chi'inyu ixi jinikun, ta kua kuni
jaain taso'oi ku'va cha ya'a tati tichi nu kaa
trigukan...

A. de Saint-Exupéry.
El Principito, Editores Mexicanos Unidos,
México, 1996, pp. 74-75.

Natu'un ta'an chi'in ñivi nitaso'o tu'unya.

- ¿Ñacha kuni ka'an tu'unya?
- ¿Yoo kuenda ka'anchi?
- ¿Ñakaa jaxiniun chakua ndi'i kuenduya?

Nakani iniyu chaka'vi.

Nikutuni ini tu'un chakuni ka'anchi.

Ndi'i ( )   Ña'ni ( )

Nduii samayu ndusunyu vachi nu tutuya.

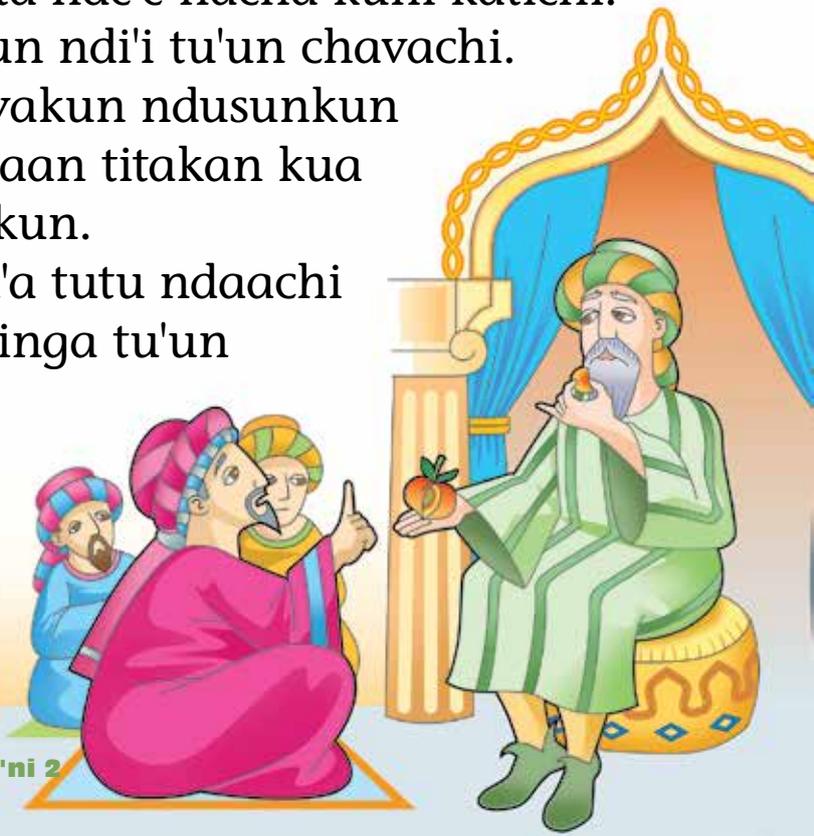
Ndi'i ( )   Ña'ni ( )

Ka'vi tu'un kuenda "Rajana'a chanani *sufi*" vachi nu Tutu chaka'vio, ta tiso va'a chiun tini'i kua ka'viun chi'inchí.

Ka'vi tu'un vachi i'ya natindeechi chi'inkun ku'va kua ka'vikun.

- Kueeni ka'viun tu'unya ta nde'e ñacha kuni katichi.
- Jakuenda a va'a ka'ankun ndi'i tu'un chavachi.
- Nde'e ñakaa ta'nchi ku'vakun ndusunkun nu ndaa tu'un chanini jaan titakan kua kutuni ini ñivi chaka'vikun.
- Naku'un ini sivichi, nda'a tutu ndaachi ta ranitaa ta ranijaya'a inga tu'un ka'an ñivi. Chanini ta'anchi kua ka'ankun ndi'i che'e tajan kua ka'vikun.

Ka'vi tu'un vachi i'ya, nde'e taniñu nani nuuchi ta ka'vi chanatu'un ñivi vachi nuuchi.

Ñacha'nu Lupi iyo matu'un se'eña Ñuko'yo kua kichira iti ñuu, ta chakan kunichi chanakua tachiña ñani ndatiñu chakua chiniñu'uña chakua koo viko tanda'a inga se'e raiña ticha kunichi ndukuiti ndatiñu. Chakan nichikanña chi se'e yaniña chandi'i jakua'a *primaria*, ticha chitove ka'vive ta taave ta cha tindeeña chi inga ñivi.

Kunichi ka'anyo chi'inra ñani chakua kunichi chakua koo viko tanda'a.

Kuni ndioo va'ani keta rayanikun ta ña'ni chakuu iti vachira.

¿Kuu tindeekun chi'inyu? Kunichi tachiyu ña ni chakua chiniñu'uyu kuenda viko nuu raxitoun iyo ñuu Nuko'yo.

Natu'un ta'an ta taa chandukutu'un tiñu.

¿Ña tutu kuu chataa se'e yani ñacha'nu Lupi?

¿Yoo nitaa tutuya?

Nde'e ta ka'vi tu'un vachi i'ya. Taa yo'o lu'u nu nani tu'un tuun ka.

Ñuko'yo, 3 ndaa yoo uchi iin kuiya 2017

Mi'a cha'nu:

Kuni ndioo tiva'ani iyokun chi ndi'i ñiviyo.

Taayu tutuya tikua kuchaayu nda ñuu ta vitin chakuyati kua koo viko tanda'a rayaniyu. Kuniyu chikain tumani ini titachikun tutu yukun sivi ndatiñu chakua chiniñu'ukun. Iyochi kua jata maai iti kua kichiyu.

Nduku tu'un ta'an ñojo ya'vi rakua java'a yaa kivi chakua kuu viko tanda'a ta nakua koo chasii. Chikan ta'in tumani ini tika'aun chi raxitoyu najava'ara ta'anra tia'va chi jutuyu ta yaniyu.

Tachiyu iin tu'un nakumi chi'in maando.

NIK. Kua kuatuyu tutu kua tachindo nuui ta taando ñakaa iyo ndi'i maando ta ñani chakua chiniñu'ukun, yatini tachindo tutu yukun sivi.

Yu'u taa

Kuse Jandiau Komi

Naku'un ini:

Tutu tachiyo nu ñivi kuu itu'un tutu nu natu'unyo ñacha kuu nu iyoyo. Nu tutuya kuu maa taayo chakuniyo jakotoyo, chatuvi iniyo a chajaxiniyo.

Nu tutu tachio nu ñivi kuu taayo ndi'i chata'anyo, a ñacha chikanyo chachiniñu'uyo a chatindee tiñu.

Tutuya ndisochi tu'un chavachi i'ya:

- Kivi ta sivi ñuu nu nichakundachi.
- Sivi ñivi nu kua'anchi.
- Tu'un chakuniyo taayo ta koto ñivi.
- Chakuu Ninduku'un ini kai, kuni katichi chanindi'i nichakunda tutuya joko nikumani ingaka tu'un chakunichi jakotoyo. Taayo NIK iti nuu nu nani tu'un chajandi'i ta kuu taayo chi'inchichi tu kuni maayo.
- Tiin ta'an nu tutuya iin tu'un nakumi chajandi'i.

Ta nu ndi'i kuii ka tiin sivi ñivi tachi tutuya ta cha'a siviñi.

**Taa sivi chata'anchi ku'un nu tutu tachiyo nu ñivi
tu'un nu nichakakun yo'o lu'u iti chata.**

Taa matu'un tutu tachiyo nu ñivi.

Ku'va chakua taakun tutu tachiyo nu ñivi jaxini tisiin ñuu kani iyokun, tamaa inga ñuu ka'nu kuenda Ñuko'yo, ta kunichi ka'ankun chi itu'un rayanikun a ku'vakun. Jaxini ña tu'un kua taakun.

Taa ña tu'un nini jaan kunda nu tutu tachiyo nu ñivi, nde'e tu'un vachi i'ya.

¿Yoo nuu kua tachikun tutuya?

¿Ña tu'un kua taakun nuuchi?

¿Ña tu'un kua taakun nu nani Ninaku'un ini kai?

¿Nda ñuu ta ña kivi taakun tutuya?

Chi'in ndi'i tu'un chaninde'ekun taa matu'un
tutu chatachiyo nu ñivi.

A large, light beige rectangular area with a wavy top and bottom edge, resembling a piece of paper. It features 18 horizontal black lines for writing, with a white spiral binding on the left side.

Nde'e a ndi'i tu'un vachi i'ya nitaakun nu tutu tachiyo nu ñivi.

- ¿Nitaakun nda ñuu ta ña kivi nichinu tutuya?
- ¿Nitaakun tu'un nakumi chi'in ñivi kua ka'vi tutuya?
- ¿Nitaakun cha'a sivikun chi'in sivikun?
- ¿Kachin ndaa tu'un nitaakun?
- ¿Nitaakun Ninaku'un ini kai ta tu'un nakumi chajandi'i?

Tu kunichi, java'a chaa ndiko tutuya i'ya.

A large, light green, spiral-bound notebook page with ten horizontal lines for writing.

Jainduku tu'un nitaakun

Ku'va ninde'ekun tutu taniñu ta tutu tachiyo nu ñivi.
Kuu ka'ankun kumi ta'an ku'va kaachi.

Tutu taniñu

Tutu tachiyo nu ñivi

Taa ta natu'un ta'an.

¿Ñacha kuu chasama nu iin iin tutu?

¿Ama ta nda chiniñu'u tiñu iin ta iinchi?

¿Ña kuenda chinuchi itu'un itu'un tutuya?

Jaxini tu'un ka'ankun

Ka'vi tu'un vachi i'ya ta taa chanduku'un tiñu.

Jakua'a yu'u ndi'i kuaini.	Kua'anyu ve'e tatan.
Jatiñu yo'o chi ku'u.	Kua'ankun kua jataun kuñu.
Nixiko rai kuñu.	Nixikora kuñu.
Kumi ña'a se'eña.	Jataña jita.

¿Ndamaa sama tu'un chanika'vikun?

Nde'e ña tu'un kumani.

yu'u

rai

ndio'o

ña'a ta'anñi

yo'o

ña'a

ndiu'u

rai ta'anra

Kua jata _____ iin kuayu.

Nakata _____ sa'ma.

Kua'an _____ nda ñuu kivi ucha.

Naku'va _____ ve'e ndi'i na'a.

Ituya kuu chii _____.

Tachi _____ nuni.

Tiñuu jana _____ kuuri.

Ndi'i maa _____ kua jatiñura.

Taa yoo ta'anchi java'a tiñu ka'an tu'unya, iti xiñi ndaa yoo ñivi.

Java'a _____ tika kua
xikora tichi ve'e ya'vi.

ndo

Iti ñava'a kua'an _____.

yu

Kua jata _____
ndichan se'eña.

ra

Kumusa _____ sava
nduvi.

ña

Kua tachi _____ nuni.

ra ta'anra

Kua kuañi _____ yaa
viko ñuuyo.

ndi

**Taa uni ta'an tu'un nani nu kua chiniñu'ukun tu'un *ra*,
ndo chi'in *yu* ta uni nu kua chiniñu'ukun *ña*, ndi chi'in
kun.**

1. _____

_____

2. _____

_____

3. _____

_____

4. _____

_____

5. _____

_____

Chakua'an kutu'vakun

Jakua'a ndikoyo inga cha'a

Jata'an chi'in itu'un yo'o lu'u nu nani tu'un ta'anchi.

**Tutu ve'e
tatan
Ñuko'yo**

Kuu matu'un tutu chacha'a rajatiñu ve'e chande'e nu nduku rakuni kuu tiñu chi ndi'i rarai ta ñiña'a chaiyo 18 kuiya.

Tutu sivi

Java'a ñivi tutuya tikuniñi chaku'un ñivi nu kua koo iin viko java'añi tamaa chakua koo chito naa, a nu chañi ñivi yaa, a nu ka'anñi tu'un sii a nu sikiñi ra iyo chakua jakanaañi.

Tutu taniñu

Kuu iin tutu nu natu'unyo ñacha kuu nu iyoyo. Nu tutuya kuu maa taayo chakuniyo jakotoyo, chatuvi iniyo a chajaxiniyo ta kua kotoñi chakuni ka'anyo chi'inñi.

Tutu kana

Kuu iin tutu chacha'a kandii maa ve'e tatan, ta cha'a tiñuchi chi ñivi kuati, ñivi tivaa ta ñivi cha'nu titakan kotoñi ñani tatan ta'anchi kuuñi titakan ñaku'viyo kue'e xaan.

**Tutu ka'an
ku'va chinu
chakachio**

Kuu iin tutu chacha'ara ndakaña'a ta ra kuu nuu Ve'e nu kee tutu sivi chi ndi'i ñivi kaku ñuu Ñuko'yo. Ta cha'achi kuenda ña ñivi kuuyo ta ndamaa nikakuyo.

**Tutu tachiyo
nu ñivi**

Kuu matu'un tutu chaka'an ñakaa chinu chachachiyo. Ka'anchi ñani chaki'i jinichi, ñakaa kua kuinuchi, ñakaa va kachio chi'inchu ta ingaka tu'un ñakaa nduasikachi.

Ka'vi tutu nu vachi tatan ta'anchi kuu vekuati iyo 0 ta nda 9 kuiya ta taa chanduku'un tiñu.

TUTU VE'E TATAN				
TATAN	KUE'E CHAJANAACHI	ÑOJO CHAA KUA KAAÑVE	KUIYAVE	KIVI KUA KAAÑVE
BCG	CHAKAYU ITIYO	IIN CHAANI	NUU KAKUVE	
ANTHEPATITIS B	CHANDAA JITA CHAKAYO B	CHAJINA	NUU KAKUVE	
		CHAUVI	2 YOO	
		CHAUNI	6 YOO	
PENTAVALENTE ACELULAR (DPT + VIP + Hib)	KUE'E CHATAYU JUKUNYO, CHANDI TATIYO, KUE'E CHANANDIYO, KUE'E CHAKIYO TA SAYU XAAN B	CHAJINA	2 YOO	
		CHAUVI	4 YOO	
		CHAUNI	6 YOO	
		CHAKUMI	18 YOO	
DPT	KUE'E CHATAYU JUKUNYO, CHANDI TATI KUE'E CHANANDIYO	INGA CHAA	4 KUIYA	
ROTAVIRUS	KUE'E CHYOYO JAWA ROTAVIRUS	CHAJINA	2 YOO	
		CHAUVI	4 YOO	
NEUMOCOCCA CONJUGADA 7VALENTE	KUE'E NANDUKU JAWA NEUMOCOCCO	CHAJINA	2 YOO	
		CHAUVI	4 YOO	
		CHAUNI	1 KUIYA	
ANTINFLUENZA	SAYU XAAN	CHAJINA	6 YOO TA NDA CHA 35 YOO (YOO UCHI TA UCHI IIN)	
		CHAUVI	IIN YOO CHANIKAAÑVE CHAJINA KUII	
		CHAUNI	35 YOO CHI (YOO UCHI TA YOO UCHI IIN)	

TUTU VE'E TATAN				
TATAN	KUE'E CHAJANAACHI	ÑOJO CHAA KUA KAAÑVE	KUIYAVE	KIVI KUA KAAÑVE
TRIPLE VIRAL S R P	NDIT KAYA, INGA NUU NDIT KAYA TA KUE'E JUKUN	CHAJINA	1 KUIYA	
		CHAUVI	6 KUIYA	
ANTHEPATITIS B (KUE'ENDA RIVI KOTO KAAÑ)	CHANDAA JITA CHAKAYO B	CHA XINA	ATU CHA 12 KUIYAVE	
		KU UVI CHAA	TU CHA KETA 4 YOO CHA CHANIKAAÑVE CHAJINA	
		CHAJINA		
NDIT KJAA	NDIT KJAA	CHAJINA		
		CHAUVI		
KUE'ENDIT NIJKA RIVI NAA TA PAI	KUE'E TAYU CHASII	CHAJINA	9 KUIYA	
		CHAUVI	9 KUIYA 2 YOO	
		CHAUNI	9 KUIYA 6 YOO	
Tp	KUE'ENDKA	INGA CHAA	RU CHAIYO UCHI UM KUIYA	
SABIN	POLIOMELITIS			
RS	NDIT KAYA			
INGA KA TATAN				

¿Ña kue'e janaa tatan TD?

¿Ñojo kuiya vekuati ta kaanve *Triple viral* ta ñojochi?

¿Ña tatan kua'a ka ta'anchi kaan vekuati?

Ku'va nde'ekun nu tutu tatan ta'anchi kaan vekuati, ¿ña kuiya kuu kicha'a kaanve ta ñojo kuiyave ta ñakua kaan kave?

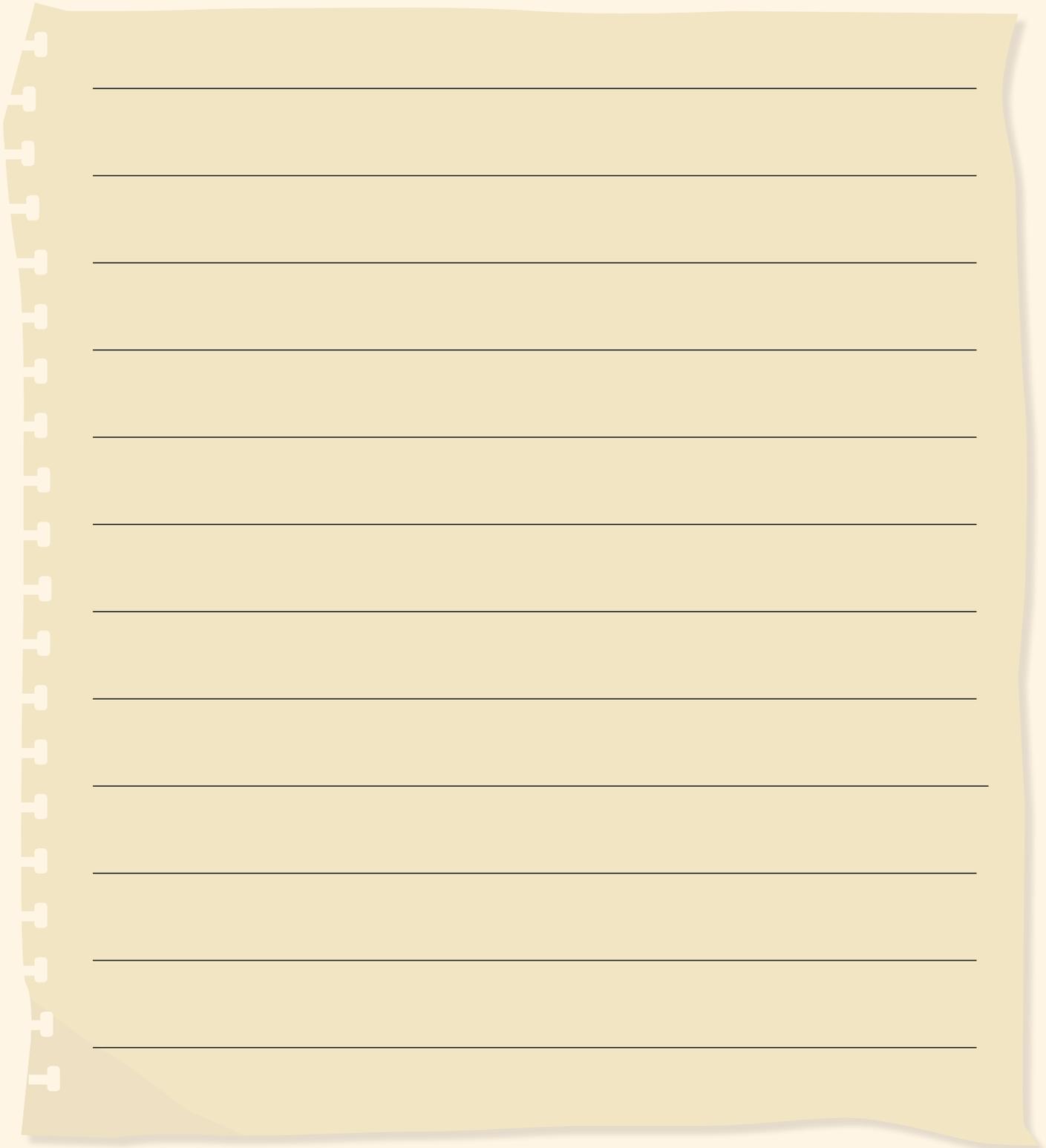

Ka'vi tu'un vachi i'ya.

Jaxini ju'va tikunichi kua taakun matu'un tutu chatachiyo nu ñivi chakua ku'un nuu itu'un rayaniun a ku'vaun chaiyo inga ñuu ndakaña'a Ñuko'yo, ta kunichi ka'ankun tiva'a niketa si'ikun chanindata kuenda kue'e chaiyo titinuuña.

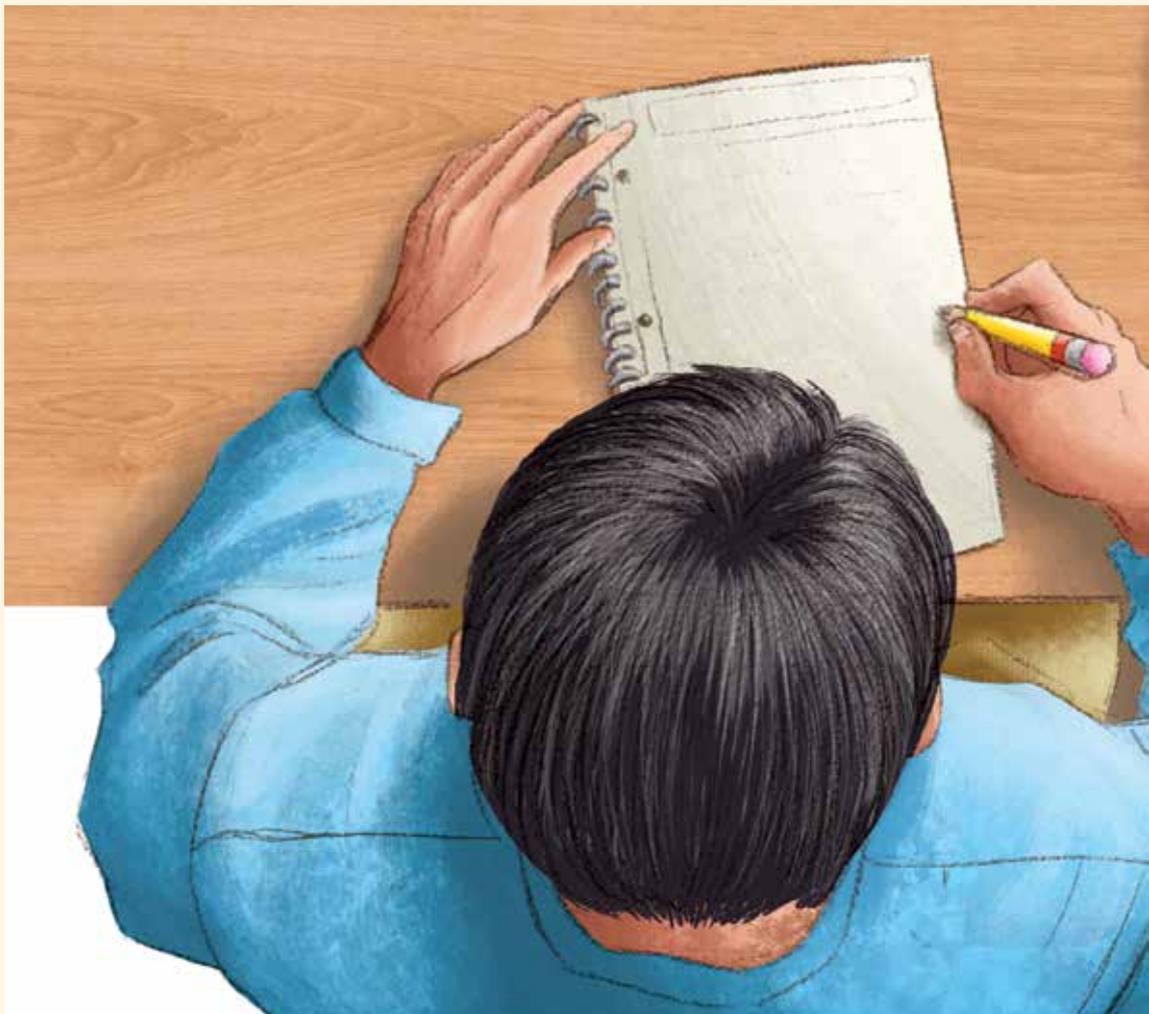
Taa tutu tachiyo nu ñivi vitin.

A large, light beige rectangular area with a wavy top and bottom edge, containing 15 horizontal lines for writing. The left edge has a spiral binding.

Nde'e a va'a nitaakun tutu chatachiyo nu ñivi ki'in kuenda tu'un vachi i'ya.

- ¿Vachi sivi ñuu chi'in kivi nuuchi?
- ¿Nitaakun sivi ñivi nu kua ku'unchi?
- ¿Kachin nani tu'un kuni jakotoun nuuchi?
- ¿Nitaakun tu'un nakumi nu jandi'ichi?
- ¿Nitaakun cha'a sivikun ta sivikun chi'in jini sivikun?
- ¿Ninde'ekun a va'a ndaa kandii tu'un nitaakun?
- ¿Nichiniñu'ukun tuun kuati chakua tindee ta vii kua ka'vi ñivi nu kua tachiun tutuya?

NDA'A TUTU NU TAAKUN

Ka'viyu ta taayu tu'un ka'anyu.
Ñuu savi ñu'un i'ni 2

Sivi ñivi cha'nu ta ñivi yoko

Jini sivi jutu

Jini sivi si'i

Sivi

Vaka te'en ndi'i tu'un chanijana'a tiñu ta nikutu'va va'a ñivi.

RFC O CURP:

Itu'uni 1

- Nakotochi ñaka kaa tutu cha'a tiñu, tutu jatu'un viko ta tutu jakoto.
- Chitochi ña tu'un vachi nu ndinuu tutu kuenda itu'uniya.
- Kutuni inichi ndi'i tu'un ka'vichi kuenda itu'niya.
- Chitochi ñaa ni ku'va iyo tu'un ka'anyo chavachi nu itu'niya.

Cha'ayu kuenda tind i'i jakua'a va'a tiñu itu'uniya.

Kivi, yoo ta kuiya _____

Sivi ta cha'a sivi rajana'a a ñajana'a

Itu'ni 2

- Nakotochi ama, ndamaa ta ñakuvi chiniñu'u ndinuu tu'un chavachi nu itu'uniya.
- Taachi tandi'i tu'un ta'anchi kunda nu tutu ninde'echi nu itu'uniya takaa tutu tachiyo nu ñivi, tutu taniñu ta tutu sivi.
- Chitochi ñacha kuni ka'an matu'un matu'un tu'un vachi nu tutuya.
- Chitochi ñaa ni ku'va iyo tu'un ka'anyo chavachi nu itu'niya.

Cha'ayu kuenda tind i'i jakua'a va'a tiñu itu'uniya.

Kivi, yoo ta kuiya _____

Sivi ta cha'a sivi rajana'a a ñajana'a

Chakutu'va ñivi ñuu

¿Ñacha nikutu'vayu?

Blank writing area for the first question, consisting of three horizontal lines.

¿Ña kuenda va'achi?

Blank writing area for the second question, consisting of three horizontal lines.

Cha'a sivi ñivi yoko ta ñivi cha'nu

Tu'un chanijakutu tiñu tutuya

Kivi, yoo ta kuiya

Nuu nu chinuchi

Sivi ta cha'a sivi racha'a tutuya

Chakutu'va ñivi ñuu

En este material encontrarás diferentes actividades cuyo propósito es que continúes el aprendizaje de la lectura y la escritura de la lengua mixteca Costa 2; además te ayudará a poner en práctica el conocimiento que tienes sobre la lengua, por medio de los diferentes tipos de textos que descubrirás en el interior de este material.

Nu tutuya ndaa ndinuu tiñu chakua java'un titakan kua kutu'va va'a kaun kua ka'viun ta kua taaun ñuu savi ñu'un i'ni 2, takani kua taaun nu tutuya ndi'i chakua'an kutu'vaun kuenda tu'un ka'ankun, ku'va chakua'un jakua'un ndinuu tu'un chandaa nu tutuya.

DISTRIBUCIÓN GRATUITA
TU'UTUNATAVI CHAKUATU

Este programa es público, ajeno a cualquier partido político. Queda prohibido su uso para fines distintos a los establecidos en el programa.